

OPPIMISTA OPPIMASSA – OPISKELUTAITO-OPINTOJAKSON KEHITTÄMINEN ITÄ-SUOMEN YLIOPISTOSSA

Niina Räsänen

Kehittämishankeraportti
Toukokuu 2011

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
JAMK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) RÄSÄNEN, Niina	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	Päivämäärä 12.5.2011
	Sivumäärä 50	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus (-)	Verkkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi OPPIMISTA OPPIMASSA – OPISKELUTAITO-OPINTOJAKSON KEHITTÄMINEN ITÄ-SUOMEN YLIOPISTOSSA		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajankoulutus		
Työn ohjaaja(t) WEISSMANN , Kirsti		
Toimeksiantaja(t)		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Yliopistolaki määrittelee yliopiston tehtäväksi järjestää opetus ja opintojen ohjaus siten, että tutkintojen suorittaminen määräajassa on mahdollista. Itä-Suomen yliopiston strategiassa mainitaan, että opiskelijan hyvinvointi ja valmistuminen tutkintotavoitteiden mukaisessa aikataulussa ovat tärkeitä koulutuksellisia tavoitteita.</p> <p>Akateemiset opiskelutaidot ovat opiskelijan ammatillista osaamista, taitoja, joita tarvitaan yliopistossa opiskelemiseen. Opiskelijan riittävä opiskelun tieto- ja taitotaso vaikuttaa myönteisesti opintojen käynnistymiseen, etenemiseen ja oppimismotivaatioon. Opiskelutaitojen puute voi aiheuttaa opiskelukyvyn alenemista, joka voi olla yhteydessä hyvinvointiongelmien. Onnistuneiden oppimiskokemusten ja osaamistulosten saavuttamiseksi opiskelijat tarvitsevat tukea yliopistossa opiskelemisen taitoihin. Opintojen aloitusta ja akateemisten opiskelutaitojen kehittymistä voidaan tukea esimerkiksi osana opintojen alkuohjausta.</p> <p>Itä- Suomen yliopistossa akateemisten opiskelutaitojen koulutusta tarjotaan monipuolisia tehtäviä sisältävän verkko-oppimisympäristön avulla, järjestämällä lisäksi luentoja, myös verkon kautta välitettynä. Tavoitteena on ollut tarjota koulutusta yhä useammalle opiskelijalle. Opiskelutaitojen opintojaksolla tutustutaan yliopiston toimintaympäristöön, opitaan soveliaita tapoja opiskella, omaksutaan eettisen opiskelun taitoja ja perehdytään omaan alaan. Opiskelijat myös perehtyvät opintojen suunnitteluun, stressinhallintaan ja kansainvälistymiseen. Opintojaksolla toimii mukana tuutoreita, jotka tukevat opiskelijoiden oppimista antamalla palautetta läpi opintojakson.</p> <p>Opintojakson on suorittanut tähän mennessä noin 120 opiskelijaa, joilta on kerätty vuosittain opiskelijapalautetta. Saatua palautetta on ollut kannustavaa, opintojaksojen avulla on voitu tukea opiskelijoiden opintojen aloitusta, ymmärrys opetettavasta asiasta on lisääntynyt ja koulutus on koettu hyödylliseksi. Tulevaisuuden haasteita ovat muun muassa ainelaitosten sitouttaminen mukaan ohjaustoimintaan sekä yhä useampien opiskelijoiden tavoittaminen.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Ohjaus, tutorointi, opiskelukyky, opiskelutaito.		
Muut tiedot Liitteenä Akateemisen opiskelun taidot -opintojakson palautekooste vuodelta 2010, 2 sivua		

Author(s) RÄSÄNEN, Niina	Type of publication Development project report	Date 12.5.2011
	Pages 50	Language Finnish
	Confidential (-)	Permission for web publication (X)
Title STUDYING LEARNING - THE DEVELOPING THE ACADEMIC STUDY SKILLS COURSE AT THE UNIVERSITY OF EASTERN FINLAND		
Degree Programme Vocational Teacher Education		
Tutor(s) WEISSMANN , Kirsti		
Assigned by		
Abstract The university law in Finland orders universities to arrange teaching and student counseling in a way that graduation is possible within the time defined limit. In the strategy of the University of the Eastern Finland (UEF) is stated that the well-being of the students and graduation within the time limit of the degree objective are very important educational goals. Academic study skills are a part of the student's vocational skills that are needed during university studies. Sufficient knowledge about studying influences positively to the starting and the progression of the studies and to the motivation for learning. The lack of the study skills can cause decrease in the ability to study which can lead into the problems in student's well-being. Positive learning experiences require often support to the learning of the study skills. The start of the studies and development in the academic learning skills can be supported as a part of the tutoring. At the UEF, training in the academic study skills is offered in the online learning environment and also by organizing (online) lectures of various topics. The aim of the training is to reach as many students as possible. The online course consists of introduction to the policies concerning students at the UEF as well as to the basic skills of studying (ethical guidelines, planning of the studies, stress control, internationalization etc.) The course has (peer)tutors, who support the students learning process by giving feedback about the exercises made during the course. So far the course has been passed by 120 students and the student feedback has been gathered every year. The received feedback has been incentive and encouraging. The feedback has shown that the course has supported the beginning of the studies. It has also increased substance of the studying subject and the training of the study skills has been experienced quite useful. Future challenges in this course is committing of the faculty department to the counseling. Another important challenge is to reach more students with the course.		
Keywords counselling, tutoring, studying ability, study skills		
Miscellaneous As appendix the summary of the Academic Study Skills course student feedback from year 2010, 2 pages		

SISÄLTÖ

1	OPISKELUTAIDOJEN OPETUKSEN TARPEET JA LÄHTÖKOHDAT	3
2	AKATEEMISET OPISKELUTAIDOT	4
2.1	Akateemiset opiskelutaidot yliopistossa	4
2.2	Opiskelutaidot osana opiskelukykyä	5
2.3	Mihin opiskelutaitoja ja niihin ohjaamista tarvitaan?	8
3	OHJAUS YLIOPISTOSSA	12
3.1	Yliopistolain lähtökohdat ohjaukselle	13
3.2	Itä-Suomen yliopiston lähtökohdat ohjaukselle	13
3.3	Ohjauksen käsite ja määrittely	15
3.3.1	Alkuohjaus	16
3.3.2	Tuutorointi	17
3.4	Ohjauksen tavoitteet	18
3.5	Ohjaus opintopolulla, ohjauksen sisällöt ja osa-alueet	20
3.5.1	Opintojen ohjauksen tasot	23
3.5.2	Ohjauksen keinot	25
3.5.3	Ohjausta antavat tahot	26
3.6	Laadukas ohjaus	27
3.7	Ohjauksen haasteita ja kehittämistarpeita	28
4	OPISKELUTAIDOKOULUTUS ITÄ-SUOMEN YLIOPISTOON	31
4.1	Lähtökohdat opiskelutaitojen opetukselle Itä-Suomen yliopistossa	31
4.2	Opintojakson suunnittelu ja toteutus	33
4.2.1	Opintojaksolle osallistuvat opiskelijat	33
4.2.2	Sisällöt ja osaamistavoitteet	34
4.2.3	Toteutus	36
4.2.4	Arviointi	38
4.3	Opiskelijapalautteen analysointi	38
5	KEHITTÄMISTOIMENPITEET JA JATKOSUUNNITELMAT	41
	LÄHTEET	45
	LIITTEET	49
	Liite 1. Akateemisen opiskelun taidot -opintojakson palautekooste 2010	49

KUVIOT

KUVIO 1. Opiskelukykymalli.....	6
KUVIO 2. Yliopisto-opiskelun ydinprosessit opintopolun aikana.	20
KUVIO 3. Ohjaustarpeita opintopolla.....	22
KUVIO 4. Opintojen ohjauksen tasoja	24
KUVIO 5. Opintojakson tarpeellisimmat aihepiirit opiskelijan näkökulmasta	39

TAULUKOT

TAULUKKO 1. Akateemiset opiskelutaidot yliopistossa.....	5
TAULUKKO 2. Opiskelukyvyn edistämisen suosituksia yliopistoille.....	7
TAULUKKO 3. Opintojen ohjauksen ja neuvonnan keskeisiä aihepiirejä ja niiden ohjauksen kohteita.....	23
TAULUKKO 4. Laadukkaan ohjauksen tunnusmerkkejä.....	27
TAULUKKO 5. Otteita opiskelijoiden palautteista Akateemisen opiskelun taidot - opintojaksolla vuonna 2010	40

1 OPISKELUTAIDOJEN OPETUKSEN TARPEET JA LÄHTÖKOHDAT

Akateemiset opiskelutaidot ovat taitoja, joita yliopistossa opiskelemiseen tarvitaan, ne ovat osa opiskelijan ammatillista osaamista. Opiskelutaitoja ovat esimerkiksi opintojen suunnittelu, oppimistyylien tiedostaminen, kriittinen suhtautuminen, tieteellisen tekstin tuottaminen, vieraskielisen kirjallisuuden lukeminen ja sosiaaliset taidot (Ikonen & Ketola 2006, 105–106; Kunttu 2009, 11). Akateemisten taitojen omaksuminen ja hallitseminen on tärkeä opiskelijan taito.

Opiskelutaidot ovat yksi Kuntun (2009, 11) kehittämän opiskelukykymallin osa-alueista. Suomen ylioppilaskuntien liiton opiskelukyksuositusten mukaan opiskelutaitojen edistämisen tulisi kuulua yliopistojen opintoihin, opiskelukyvyn edistämisen tulisi olla suunnitelmallista ja organisoitua. Yliopistolaki määrää yliopiston tehtäväksi opetuksen ja opintojen ohjauksen järjestämisen niin, että tutkintojen suorittaminen niille asetetussa määräajassa on mahdollista. Itä-Suomen yliopiston strategian mainitsee koulutukselliseksi tavoitteeksi opiskelijan hyvinvoinnin sekä valmistumisen tutkintotavoitteiden mukaisessa aikataulussa.

Akateemisten opiskelutaitojen riittävä osaaminen vaikuttaa myönteisesti opintojen käynnistymiseen ja etenemiseen, motivaatioon sekä opiskelualaan sitoutumiseen (Alkuohjaus 2010). Alkuvaiheen ohjauksen tavoitteena on kehittää opiskelijan itseohjautuvuutta, oppimistuloksia ja valmiuksia tuleviin opintoihin (Ikonen & Ketola 2006, 105–106). Epärealistiset opiskelutavoitteet, ajankäytön hallinnan pulmat ja vääränlaiset työtavat voivat aiheuttaa opiskeluongelmia (Levander, Kaivola & Nevgi 2003, 181–183). Opiskelukyvyn heikoksi kokeminen, opinto-ohjauksen puute ja avuntarve opiskelutekniikoissa ovat yhteydessä heikkoon opintojen etenemiseen. Opiskelijatovereilta ja ystäviltä saatu tuki on tärkeä opintojen intensiivisyyttä tukeva tekijä. (Lavikainen 2010, 47–48; Kurri 2006, 62.)

Akateemisen opiskelun taidot -opintojaksoa lähdettiin suunnittelemaan Itä-Suomen yliopistoon, kun sekä yliopiston omat opiskelijakyselyt että valtakunnalliset tutkimukset osoittivat opiskelijoiden tarvitsevan lisää valmiuksia opiskelutaitojen hallintaan

(Pitkänen 2010, 24–25; Kunttu 2009, 86; Lavikainen 2010, 104). Opintojakson avulla voitiin taata opiskelutaitojen koulutus yhä useamman opiskelijan saataville. Kehitystyö aloitettiin vuonna 2007 Kuopion yliopiston oppimiskeskuksen Walmiiksi Wiidessä Wuodessa – Osaajaksi akateemisissa tutkinnoissa (W5W²) -hankkeessa, jolloin hanke haki opiskelijoiden opiskelutaitojen kehittämistä kiinnostunutta osaajaa. Aihe oli kiinnostava, halu kehittää opiskelijoiden opiskelutaitojen osaamista lähti sekä oma-kohtaisista kokemuksista että opiskelijoissa havaituista tarpeista.

Akateemisten opiskelutaitojen opetusta lähdettiin toteuttamaan suuremman tiimin kanssa useammilla piloteilla. Hankkeen päättyessä ja Itä-Suomen yliopiston käynnistäessä toimintaansa vuonna 2009–2010 akateemisten opiskelutaitojen koulutus sulautui osaksi oppimiskeskuksen tehtävää ja siitä muodostui kehittämishankkeen tekijän yksi työtehtävä. Opintojaksoa on kehitetty vuosi vuodelta opiskelijoilta saatujen palautteiden sekä ympäristön asettamien uusien vaatimusten perusteella. Tuloksena on nyt vuonna 2011 monipuolisesti opiskelijoita palveleva opintojakso.

2 AKATEEMISET OPIKSELUTAIDOT

2.1 Akateemiset opiskelutaidot yliopistossa

Akateemiset opiskelutaidot voidaan jaotella oppimistaitoihin sekä akateemisiin taitoihin (taulukko 1). Oppimistaitoihin kuuluvat esimerkiksi erilaisten oppimisstrategioiden ja -tyylien omaksuminen sekä opiskelijan taidot ohjata ja säädellä omaa oppimista (itseohjautuvuus). Akateemisiin taitoihin voidaan ajatella kuuluvan esimerkiksi tiedonhankintataidot, hankitun osaamisen osoittaminen, esiintymistaidot sekä taidot vieraissa kielissä (Kujala 2009, 22). Eriksson ja Mikkonen (2003a, 12) kuvaavat akateemisen asiantuntijan osaamisalueita palapelimallin avulla. Mallissa oman alan syvälliseen hallintaan ja osaamiseen vaikuttavia osa-alueita ovat mm. oppimisen taito, yhteistyö- ja vuorovaikutustaito, tiedonhaku- ja käsittelytaito, tieto- ja viestintätekniikan osaaminen, kulttuurintuntemus ja kansainvälisyys, taito arvioida ja kehittää itseään oppijana, tieteellisen ajattelun ja päättelyn taito sekä akateemisen etiikan taju.

Akateemisia opiskelutaitoja voidaan opettaa ja niihin voidaan ohjata esimerkiksi osana opintojen alkuohjausta. Ohjauksesta ja alkuohjauksesta kerrotaan lisää kappaleessa 3. Akateemisista opiskelutaidoista on koottu yhteenveto alle taulukkoon 1.

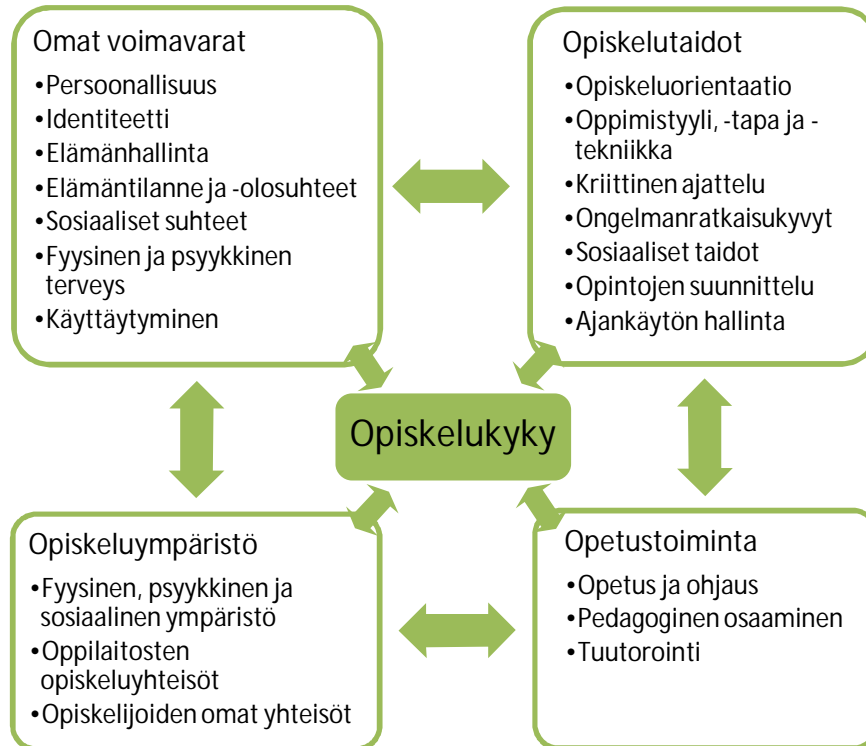
TAULUKKO 1. Akateemiset opiskelutaidot yliopistossa (mukaillen Eriksson & Mikkonen 2003a, 12; Ikonen & Ketola 2006, 105–106; Kujala 2009, 22 ja Kunttu 2009, 11).

Opiskelutaidot
<p>Oppimistaidot</p> <ul style="list-style-type: none"> • oppimisstrategiat; tavat tai keinot, joilla yksilö oppii • oppimistyylit ; pysyvämmät taipumukset käyttää oppimisstrategioita • itseohjautuvuus; taidot ohjata ja säädellä omaa oppimistaan • oman oppimisen arviointi ja kehittäminen • oppimisen esteet
<p>Akateemiset taidot</p> <ul style="list-style-type: none"> • akateemisen asiantuntijuuden ja yliopisto-opiskelun ymmärtäminen • opintojen suunnittelu ja ajanhallinta • akateemiset luku- ja kirjoitustaidot • akateeminen itsetunto; opiskelijan arvio omista voimista ja kyvyistä • kriittinen ja itsereflektiivinen ajattelu • hankitun osaamisen osoittaminen (esim. tenttivastaaminen) • tiedonhankintataidot • tieto- ja viestintätekniset taidot • taidot vieraissa kielissä • kulttuurintuntemus ja kansainvälisyys • esiintymis-, vuorovaikutus- ja ryhmätyötaidot • eettinen opiskelu

2.2 Opiskelutaidot osana opiskelukykyä

Opiskelua voidaan pitää opiskelijan työnä ja yliopistoyhteisöä opiskelijan työyhteisönä. Näin ollen opiskelijan työkykyä voidaan nimittää opiskelukyvyksi. Opiskelukyky muodostuu useista opiskelijaan, hänen toimintaansa ja opiskeluympäristönsä liittyvistä tekijöistä (Kunttu 2009, 11; Sosiaali- ja terveysministeriö 2006, 41; Sääntti, 1999, 7–8, 12). Opiskelukykyyn osa-alueita ovat akateemisten opiskelutaitojen hallitsemi-

nen, opiskelijan henkilökohtaiset voimavarat, ohjaus- ja opetustoiminta sekä opiskelu ympäristön tekijät (kuvio 1).

KUVIO 1. Opiskelukyky malli (mukaillen Kunttu 2009, 11–12; Sosiaali- ja terveysministeriö 2006, 42).

Opiskelutaitoihin kuuluu opiskelukyky mallissa teknisten taitojen lisäksi monipuolisesti oppimis- ja akateemisia taitoja, kuten opintojen suunnittelu, oppimistavat ja opiskeluorientaatio. Myös opetustoimintaan kuuluvat pätevä ohjaus ja opetus ovat tärkeitä opiskelukykyyn vaikuttavia tekijöitä. Opetustoiminta ulottuvuuteen liittyy myös vuorovaikutus opiskelijan ja opettajan välillä. Opiskelukyky mallin toiminnallisessa kokonaisuudessa kaikki ulottuvuudet vaikuttavat toisiinsa, opiskelukykyä voidaan ylläpitää ja edistää vaikuttamalla kaikkiin ulottuvuuksiin. Opiskelun ylläpitäminen kuuluu kaikille opiskelijoiden toimintaympäristöön vaikuttaville organisaatioille. (Kujala 2009, 10–11; Kunttu 2009, 11–12.)

Opetusministeriön rahoittama, Suomen ylioppilaskuntien liiton koordinoima ja Suomen yliopistojen rehtorien neuvoston tukema Kyky-hanke on kartoittanut ja koonnut opiskelukykyä edistäviä hyviä käytäntöjä ja laatinut yliopistoille kansalliset opiskelukykyä edistävät suositukset (taulukko 2). Suositukset tuovat esiin voimavaroja ja mahdollisuuksia, joita voitaisiin hyödyntää entistä tehokkaammin. Opiskelukykyä edistäminen ja ylläpitäminen tarkoittaa yksilöihin, yhteisöihin ja ympäristöön kohdistuvaa toimintaa, jolla vaikutetaan opiskeluyhteisön hyvinvointiin. Opiskelukykyä edistävä toiminta lisää, järjestelmällistää ja tasa-arvoistaa opiskelijoiden saamaa tukea. Opiskelukykyä edistämisen kannalta on tärkeää, että siihen sitoudutaan. Opiskelutaitojen osalta nähdään, että niiden tukemisen tulisi kuulua opintoihin. Opinnot voivat olla erillisiä kursseja tai muuhun opetukseen integroitua. (Kujala 2009, 7–9, 12–22.)

TAULUKKO 2. Opiskelukykyä edistämisen suosituksia yliopistoille (Kujala 2009).

Opiskelukyky-suositukset:

- Opiskelukykyä edistäminen on suunnitelmallista ja organisoitua koko yliopistossa ja sen kaikissa yhteisöissä
- Opiskelutaitojen ja opiskelukunnan edistäminen kuuluu opintoihin
- Opiskelu on esteetöntä ja opiskelijoiden erilaiset tarpeet huomioivaa
- Opiskelijoita arvostetaan, kannustetaan aktiivisuuteen ja heidän vaikutusmahdollisuuksiaan edistetään.
- Tukea, ohjausta ja kannustusta annetaan koko opintopolun ajan
- Työelämävalmiuksien ja työelämään siirtymisen edistäminen kuuluu opintoihin
- Yhteisöllisyydellä edistetään koko yhteisön hyvinvointia - opiskelijoiden opiskelukykyä ja henkilöstön työkykyä

Opiskelukykyä mallia on kehitetty vastikään ammattikorkeakoulujen opiskelijoille tehdyssä tutkimuksessa. Lavikaisen (2010, 102–103) kuvaamassa mallissa opiskeluympäristö osa-alueesta on erotettu kolme ulottuvuutta. Pedagoginen opiskeluympäristö muodostuu opetusmenetelmistä, opettajien ammattitaidosta ja opintojen ohjauksesta. Hallinnollinen opiskeluympäristö ja esteettömyys -ulottuvuus sisältää opiskelijoiden tasavertaisuuden, opiskelijaedustuksen hallinnossa ja tiedottamisen. Sosiaalinen opiskeluympäristö kattaa kanssakäymisen opiskelijatovereiden ja opettajien kanssa.

Uutena ulottuvuutena malliin on lisätty moninaisuuden huomiointi, joka pitää sisälleen moninaisen yhteisen toiminnan sekä erilaisten opiskelijoiden huomioinnin.

2.3 Mihin opiskelutaitoja ja niihin ohjaamista tarvitaan?

Opiskelijat tarvitsevat tukea opiskelemisen taitoihin onnistuneiden oppimiskokemusten ja osaamistulosten saavuttamiseksi. Opiskelukyvyn tukemisen tarve on lisääntynyt muun muassa opintoaikojen lyhentämisen, varhaisen työllistymisen sekä työurien pidentämisen myötä. Hyvä opiskelukyky antaa pohjan tulevalle työelämälle. (Kujala 2009, 6). Opiskelukyvyn osa-alueet ovat vahvempia opiskelijoilla, jotka ovat saaneet neuvoja, tukea ja apua sitä tarvitessaan (Lavikainen 2010, 110–113). Tuki, ohjaus ja kannustus siis edistävät opiskelukykyä ja lisäävät opiskelijoiden mahdollisuuksia opinnoista suoriutumiseen. Niitä on tärkeää tarjota koko opintopolun ajan eri muodoissa ja erilaisilla välineillä. Positiivinen palaute ja oppimisen tiedostaminen lisäävät opiskeluintoa ja auttavat jaksamaan (Kujala 2009, 31).

Siirtyminen koulutusasteelta toiselle ja integroituminen yliopistoon

Opintojen ohjus alkaa jo rekrytointivaiheessa. Opintojen sujuvuuden kannalta on olennaista, että valintakäytännöt ohjaisivat opiskelijat suoraan oikealle alalle ja vähentäisivät väli vuosien määrää. (Kurri 2006, 62.)

Myös opiskelijan tukeminen opiskelutasolta toiselle siirryttäessä on tärkeää (Vuorinen & Sampson 2002, 49). Opiskelun ja valintojen tekemisen tuki ja ohjaus on tarpeellista. Opiskelijoilla voi olla epärealistisia ja ristiriitaisia odotuksia ja käsityksiä yliopiston opiskelukulttuurista. Akateemisessa ympäristössä opiskelemisen erilaisuus verrattuna lukio-opiskeluun voi olla yllätys, koulumaiseen opiskeluun tottuneen opiskelijan on yliopistossa omaksuttava uudenlainen opiskelutapa. Mikäli uuden opiskelutavan omaksumista ei tueta riittävästi tai jos omaksuminen on haasteellista, voi tämä aiheuttaa opiskeluvaikeuksia tai motivaatio-ongelmia, jotka puolestaan voivat aiheuttaa opintojen viivästymistä tai jopa keskeyttämistä. (Levander ym. 2003, 181–183; Eriksson & Mikkonen 2003a, 13–14.)

Erikssonin ja Mikkosen (2003b, 22–24, 28) mukaan yksi vaikeuksia aiheuttava asia yliopisto-opiskelussa on sen luonne, ongelmia voivat tuottaa vastuun ja vapauden välinen tasapaino sekä tieteellisen ajattelun kehittyminen. Opiskelutaitojen omaksuminen on yhteydessä myös itseohjautuvuuden taitoon, itseohjautuva opiskelija osaa analysoida omaa oppimistaan ja valita hänelle sopivia opiskelumenetelmiä.

Opintojen alku on tärkeä vaihe opiskelijan kannalta, ensimmäisen vuoden kokemukset vaikuttavat koko oppimisprosessin etenemiseen. Opiskelijan akateemiseksi asiantuntijaksi kehittymiseen vaikuttaa kiinnittyminen yliopistoon, opiskelijayhteisöön ja tieteenalaan, integraatio. Integroitumisen tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa yleiskäsityksen tiedeyhteisön säännöistä ja oppii toimimaan sen jäsenenä. Opiskelutoveripiirin luominen auttaa sekä opiskeluissa että myöhemmin työelämässä. Integroituminen vaikuttaa opiskelijoiden tyytyväisyyteen, aktiivisuuteen ja motivaatioon opiskelua kohtaan, sen puute on yhteydessä opintojen keskeyttämiseen. Integroitumiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota opintojen alkuvaiheessa, jotta opiskelija ei tunne putoavansa yhteisön ulkopuolelle. Kohtaamiset yliopiston toimijoiden ja opiskelijoiden välillä, vastavuoroisuus ja yhteistoiminnallisuus opetustilanteissa sekä myös niiden ulkopuolella ovat tärkeitä tekijöitä integraation aikaansaamiseksi. (Lähteenoja 2010, 4–5, 34, 39, 45, 216, 247–250; Ikonen & Ketola 2006, 104–105.)

Apua opiskelutaitoihin kaivataan

Opiskelijoiden mahdollisuudet osallistua alkuvaiheen ohjaukseen sekä opiskelutaitoja harjaannuttavaan opetukseen vaihtelevat. Itä-Suomen yliopiston opiskelijakyselyt, valtakunnallinen Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus ja tutkimus ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskelukyvyistä osoittavat opiskelijoiden tarvitsevan lisää valmiuksia akateemisiin opiskelutaitoihin (Pitkänen 2010, 24–25; Kunttu 2009, 86; Lavikainen 2010, 104). Itä-Suomen yliopistossa vajaa viidennes aloittavista perusopiskelijoista kokee opiskelutaitonsa ja noin neljännes opiskelukykynsä puutteelliseksi. Eniten tukea kaivataan ylipäättänsä akateemisiin opiskelutaitoihin, esimerkiksi tenttiin valmistautumiseen, yliopistossa opiskelemiseen ja ajankäytönhallintaan (Pitkänen 2010, 24–25, 37). Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimuksen mukaan opiskeluongelmiin ja stressihallintaan toivoo apua noin viidennes opiskelijoista (Kunt-

tu 2009, 85–86). Ammattikorkeakoulujen opiskelijoista noin puolet kokee opiskelutaitonsa melko tai erittäin heikoiksi (Lavikainen 2010, 104).

Hyvinvointi

Opiskelijoista n. 15 % kokee opiskeluiden aiheuttaman työmäärän erittäin kuormittavaksi (Kunttu 2009, 75). Kuormittavuutta voivat aiheuttaa heikkoudet tai ongelmat opiskelukyvyn osa-alueilla. Opiskelukyvyn aleneminen voi puolestaan olla yhteydessä opiskelijoiden hyvinvoinnin ongelmiin (Pylkkänen & Repo 2006). Yleisimpinä ongelmina opiskelijoilla psyykkisellä puolella on jatkuvan ylläpitoisuuden kokeminen, itsensä kokeminen onnettomaksi ja masentuneeksi, tehtäviin keskittyminen sekä valvomisen huolien takia (Kunttu 2009, 88). Terveystilan heikoksi kokeminen on yhteydessä huonoon opintopistekertymään (Kurri 2006, 63).

Opintojen suunnittelu ja eteneminen

Myös opintojen suunnittelu on tärkeä akateeminen taito. Iikosen ja Ketolan (2006, 107) mukaan opintojen suunnittelun ohjaamisen tavoitteena on opiskelijan kykeneminen itsenäiseen opintojen suunnitteluun ja ainevalintojen tekemiseen. ”Suunnitelmallinen opiskelu helpottaa opintojen etenemisen lisäksi väärin valintojen ja päällekkäisyyksien minimointia ja elämänhallintaa”.

Opintojen alkuvaiheessa pitemmän tähtäimen suunnitelma selkiyttää opintopolun etenemistä. Vaikka valmiuksia opintojen suunnitteluun on voitu saada jo lukiosta, on tuki ja ohjaus valintojen tekemiseen tarpeellista. Ajankäytön suunnittelu voi olla haastavaa erityisesti opintojen alkuvaiheessa, vääränlaiset opiskelun tavoitteet ja ajankäytön hallintaongelmat voivat aiheuttaa opiskeluongelmia. Liian tiukalle vedetty aikataulu voi ohjata vääränlaiseen opiskelustrategiaan joka puolestaan voi johtaa pinnalliseen opiskeluun. Ajankäytön hallinnan ongelmiin liittyy myös suunnitelmallisuuden puuttuminen opinnoista. Suunnitelmallisuus ja suunnitelmissa pysyminen ovat keskeisiä opiskelun tehokkuuden lisääjiä. Opintojen suunnittelu lisää opintoihin sitoutumista ja voi parantaa myös arvosanoja. (Eriksson ja Mikkonen 2003b, 25–29; Levander ym. 2003, 181–183.)

Opintojen sujuvuutta on Kurrin (2006, 62) tutkimuksessa häirinnyt eniten opintojen suunnittelemiseen liittyvät vaikeudet. Myös opinto-ohjauksen puute, tarve saada apua opiskeluongelmissa tai opiskelutekniikassa sekä erilaiset opiskelutehtävien tekemisen ongelmat ovat yhteydessä heikkoon opintojen etenemiseen. Opiskelijatovereilta ja ystäviltä saatu tuki on merkittävä opintojen intensiivisyyttä tukeva tekijä. Tehostamalla opintojen ohjausta ja kehittämällä opiskelijapalveluita voidaan lyhentää opiskeluaikaa, edistää opintojen loppuun saattamista ja tutkintojen suorittamista (Vuorinen, Karjalainen, Mylly, Talvi, Uusi-Rauva & Holm 2005, 10–11).

Motivaatio

Motivaatio on tärkeä opiskelutaito, sillä motivoituneella opiskelijalla on tavoitteita, joiden eteen hän haluaa ponnistella (Opintojen keskeyttämisen vähentämisen toimenpideohjelma 2007, 9, 11, 31–32). Puutteelliset opiskelutaidot voivat aiheuttaa tunteen, että tulokset eivät vastaa tehtyä työmäärää tai että työmäärä tuntuu liian suurelta. Tämä turhauttaa, luo stressiä ja voi heikentää opiskelumotivaatiota (Sosiaali- ja terveysministeriö 2006, 42–43). Myönteiset opiskelukokemukset vahvistavat opiskelumotivaatiota (Kurri 2006, 67). Motivaation puute voi johtaa opiskelusta vieraantumiseen, jolloin opiskeluun sitoutuminen ja opintojen eteneminen heikkenevät (Eriksson ja Mikkonen 2003b, 27).

Opiskelukykynsä vahvaksi kokevilla opiskelijoilla kertyy lukuvuodessa jopa kymmenen opintopistettä enemmän kuin opiskelijoilla, jotka kokevat opiskelukykynsä heikoksi. Opiskelukykynsä vahvaksi kokevat opiskelijat ovat myös tyytyväisempiä opintojensa etenemiseen. Eniten opintopisteiden kertymiseen ja opintojen etenemiseen vaikuttavat opiskelukyvyn osa-alueista opiskelutaidot ja omat voimavarat, myös sosiaalinen opiskeluympäristö on tärkeä tekijä. Opintoja hidastavaksi syyksi mainitaan usein heikko opiskelumotivaatio, puutteellinen opintojen ohjaus on viidenneksi eniten mainittu syy opintojen hitaaseen etenemiseen. (Lavikainen 2010, 47–51.)

Opintojen keskeyttämisen vähentäminen

Opintojen keskeyttämisen vähentäminen on ollut koulutuspoliittinen tavoite 2000-luvulla. Opintojen keskeyttäminen voi olla seurausta monista syistä, jotka voivat kytkeytyä toisiinsa. Syitä voivat olla esimerkiksi puutteellinen opinto-ohjaus, motivaatio-

ongelmat tai oppimisvaikeudet. Tärkeä opintojen keskeyttämistä vähentävä toimenpide on opintojen ohjaus, opiskelijoille tarjottavat neuvonta- ja tukipalvelut sekä niiden kehittäminen. Ohjaus-, neuvonta- ja tukipalvelut on tärkeää olla saavutettavissa koko opintopolun ajan, eri toimijoiden kanssa yhteistyönä toteutettuna. Opintojen keskeyttämisen vähentämiseksi ja työelämään siirtymisen nopeuttamiseksi opetusjärjestelyt tulisi toteuttaa siten, että tutkintojen suorittaminen tavoiteajassa olisi mahdollista. Koulutuksen sisältöön tulisi lisätä opiskelua ja tutkinnon suorittamista helpottavien rakenteita. Lisäksi tulisi lisätä ryhmäytymistä edistäviä opetusjärjestelyjä, oppilaitosten tulisi kehittää opiskelukykyä sekä yhteisöllisyyttä tukevia ja viihtyvyyttä lisääviä opiskeluympäristöjä. (Opintojen keskeyttämisen vähentämisen toimenpideohjelma 2007, 9–11, 31–32; Ei paikoillanne, vaan valmiit, hep! 2010, 45.)

3 OHJAUS YLIOPISTOSSA

Yliopisto-opiskeluun kytkeytyy paljon erilaisia valintamahdollisuuksia ja samalla epävarmuutta tulevasta. Opiskelijoilla on tarve keskustella opiskelutilanteista sekä vaihtoehtoista tulevaisuuden suhteen. Ohjausta tarvitaan siis myös muulloin, kun törmätessä opiskelun ongelmatilanteisiin. Ohjausta on pyritty tehostamaan myös koulutuspoliittisista syistä, ohjauksen avulla voidaan tehostaa opintojen etenemistä sekä vähentää keskeyttämisten määrää (Eriksson, Mikkonen & Jyry 2003c, 35–36).

Korkeakoulutuksessa on meneillään laajoja eurooppalaisia muutosprosesseja, joilla pyritään yhdenmukaistamaan koulutusrakenteita, helpottamaan tutkintojen keskeistä vertailua ja hyväksilukua. Yhteiskunnan ja työelämän muutoksessa opiskelijoiden ohjaustarpeet ovat lisääntyneet ja moninaistuneet, ohjauksesta on tullut keskeinen osa yliopiston henkilökunnan työnkuvaa (Lairio & Penttinen 2005c, 232). Kuitenkin vain noin neljännes opiskelijoista pitää opintoihinsa saamaansa ohjausta hyvänä, jopa 12 % opiskelijoista pitää ohjausta täysin riittämättömänä (Kunttu 2009, 73).

3.1 Yliopistolain lähtökohdat ohjaukselle

Yliopistolaissa on suhteellisen vähän opintojen ohjausta määritteleviä ohjeistuksia, kuitenkin lainsäädäntö antaa lähtökohdat opiskelijoiden ohjaukselle yliopistossa.

Yliopistolaki (558/2009) määrittelee yliopiston tehtävän seuraavasti:

Yliopistojen tehtävänä on edistää vapaata tutkimusta sekä tieteellistä ja taiteellista sivistystä, antaa tutkimukseen perustuvaa ylintä opetusta sekä kasvattaa opiskelijoita palvelemaan isänmaata ja ihmiskuntaa. Tehtäviään hoitaessaan yliopistojen tulee edistää elinikäistä oppimista, toimia vuorovaikutuksessa muun yhteiskunnan kanssa sekä edistää tutkimustulosten ja taiteellisen toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Yliopistojen tulee järjestää toimintansa siten, että tutkimuksessa, taiteellisessa toiminnassa, koulutuksessa ja opetuksessa varmistetaan korkea kansainvälinen taso eettisiä periaatteita ja hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen.

Ohjaamalla opiskelijoita voidaan edistää yliopistolain toteutumista. Laki määrittelee, että yliopiston tulee edistää elinikäistä oppimista ja se on myös määrittänyt tutkintojen suorittamiselle tavoiteajat. Yliopistolain (558/2009) pykälän 40 mukaan ”yliopiston tulee järjestää opetus ja opintojen ohjaus siten, että tutkinnot on mahdollista suorittaa päätoimisesti opiskellen säädetyssä tavoitteellisessa suorittamisajassa”.

3.2 Itä-Suomen yliopiston lähtökohdat ohjaukselle

Itä-Suomen yliopiston strategia (Tulevaisuuden yliopisto ajassa 2010, 6, 9) määrittelee yliopiston kilpailukykyiseksi tutkimus- ja koulutusyliopistoksi. Yliopisto tuottaa laadukasta ja monipuolista koulutusta. Opetuksen järjestämisessä lähtökohtina ovat pedagogisesti laadukas opetus, opiskelijoiden hyvinvointi ja valmistumisen tukeminen. Koulutusta kehitetään kohti opiskelijakeskeistä oppimisprosessia ja koulutuksessa huomioidaan myös aikuisopiskelijat. Strategia mainitsee koulutuksesta seuraavaa:

- Opetus on laadukasta ja yhteiskunnan tarpeiden mukaista
- Opetukseen liittyvät prosessit ovat tehokkaita
- Koulutusrakenteet ovat joustavia
- Opetus on kansainvälistä

- Koulutuksen periaatteena on elinikäinen oppiminen
- Sivuaineopiskelu oikeus on pääosin vapaata
- Opiskelijan hyvinvointi ja valmistuminen tutkintotavoitteiden mukaisessa aikataulussa ovat etusijalla.

Yliopiston päälaatukäsikirja huomioi useissa kohtaa ohjauksen tarpeen. Perustutkintokoulutuksen prosessin tavoitteet on asetettu yliopiston strategian mukaisesti. Prosessin laatutavoitteeksi on asetettu muun muassa innovatiiviset opetusmenetelmät ja hyvin järjestetty opintojen ohjaus, myös ohjaus läpi opintopolun tullaan kuvaamaan. Yleistä opintoneuvontaa sekä ohjeita ja tiedotuksia opiskelijoille hoitaa opintopalvelut. Opintopalveluiden ja oppimiskeskuksen yhdistymisen jälkeen (1.1.2011) uuden yksikön tehtävänä on hoitaa opiskelijoiden yleiset ohjauspalvelut. Opettajien tehtävänä on toteuttaa vahvistetun opetussuunnitelman mukaista opetusta ja ohjausta. (Suntioinen & Karjalainen 2010, 38–44, 54.)

Yliopiston hallintojohtosäännössä määritellään, että tiedekuntaneuvostot päättävät opetussuunnitelmista ja tiedekuntien dekaanit vastaavat tiekuntien yleisistä opintoasioista yhdessä hallintopalvelukeskuksen kanssa. Hallintopalvelukeskukset huolehtivat opetustoiminnan tukipalveluista ja opintohallinnon tehtävistä (Hallintojohtosääntö 2010, 4–6). Yliopiston tutkintosäännön (Tutkintosääntö 2009, 1, 3) mukaan yliopistossa toimivan opetuksen neuvottelukunnan tehtävä on muun muassa opiskelijoiden ohjaukseen ja hyvinvointiin liittyvien toimenpide-ehdotusten tekeminen, seuraaminen ja arviointi. Oppiaineen vastuuhenkilöt vastaavat oppiaineen opetuksesta ja sen kehittämisestä, akateeminen rehtori puolestaan laajemmin opetuksen kehittämisestä ja arvioinnista. Koulutusohjelmien opetussuunnitelmista käy ilmi suunnitelma opiskelijan ohjauksen järjestämisestä. Lisäksi opintojen ohjauksesta määritellään:

Opiskelijoiden ohjausta koskevaan verkostoon kuuluu yliopiston, tiedekunnan ja opetusta antavan erillis- tai palvelulaitoksen yleinen opintoneuvonta, opiskelijan hyvinvointipalvelut sekä vertais- ja opettajatuutorointi.

Tiedekunnan tulee huolehtia, että opiskelijoiden ohjaus on asianmukaisesti järjestetty ja se tukee opiskelijan henkilökohtaista opintojen suunnittelua.

3.3 Ohjauksen käsite ja määrittely

Ohjaus käsitteenä on monta merkitystä sisältävä ja haasteellinen määriteltävä. Ohjaus-käsitettä voidaan tulkita esimerkiksi seuraavasti:

- Ohjaus tarkoittaa yleensä lyhytkestoista ja tavoitteellista vuorovaikutussuhdetta, dialogia, jossa ohjaaja kannustaa omaan teorian tietoon ja kokemukseen pohjaten ohjattavaansa (Ansela, Haapaniemi & Pirttimäki 2005, 26–27)
- Ohjaus on ohjaajan ja ohjattavan välinen vuorovaikutussuhde, jossa yhteisen dialogin ja neuvottelun kautta etsitään ratkaisua opiskelijan kysymyksiin (Lairio ja Pettinen 2005b, 22)
- Ohjaus on parhaimmillaan dialogia, jossa luodaan väistämättä uutta (Onnismaa 2007, 44)
- Ohjaus on prosessi, joka tähtää opiskelijan voimavarojen löytämiseen ja vahvistamiseen (Nummenmaa, Lairio, Korhonen & Eerola 2005c, 87–88)
- Ohjaus luo edellytyksiä yksilön elämään liittyvien muutosten työstämiseen (Vuorinen & Sampson 2002, 48)
- Ohjauksessa etsitään ja tulkitaan eri vaihtoehtoja, ei kerrota mitä pitää tehdä (Vuorinen & Sampson 2002, 54).

Määrittelyn haasteellisuutta kuvaa, että sana ohjaus voidaan kääntää englanniksi useita merkityksiä saaviksi verbeiksi, joita ovat esimerkiksi counselling, guidance ja supervision. Ohjaus käsitetään auttamistarpeen ja ohjaussuhteen lisäksi myös toiminnaksi ja käytännöksi. Ohjaustilanteessa toiminta on aina tavoitteellista, toinen osapuolista toimii ammatillisessa roolissa ja toinen osana meneillään olevaa prosessia tai toimintaa. (Vehviläinen, Heikkilä, Mikkonen & Nieminen 2009, 323–324.)

Yliopistossa ohjauksen voidaan ajatella olevan osa oppimisen laadun kehittämistä ja asiantuntijuuden kehittämisen tukemista (Vehviläinen ym. 2009, 323–324). Ohjaus on palvelujärjestelmä yliopiston sisäisille ja ulkoisille toimijoille, toisaalta ohjaus on myös tärkeä yliopiston kehittämisen strateginen lähestymistapa ja arvovalinta. Ohjaus yliopistossa liittyy opetussuunnitelman kehitystyöhön. (Vuorinen & Sampson 2002, 47–49.)

Ohjauksen käsitettä voidaan tarkastella eri näkökulmista. Ohjauksen voi käsittää ammattina tai ohjaus voi tarkoittaa työtapaa tai menetelmää (Nummenmaa 2005a, 221–222; Vehviläinen ym. 2009, 320–322). Ohjausta voidaan ajatella yliopiston palvelujärjestelmänä, joka muodostuu erilaisista ohjaksellisista toiminnoista. Toisaalta ohjaus on ammattimaista auttamis- ja asiantuntijatyötä. Ohjauksen tavoitteet jakaantuvat korkeakoulu- ja opiskelijakeskeisiin, ohjaus on näiden tavoitteiden yhteensovittamista. Korkeakoulukeskeiset tavoitteet liittyvät opinto- ja tutkintotavoitteisiin, jolloin ohjauksessa korostuu opiskelun tehostaminen ja keskeyttämisen estäminen. Opiskelijakeskeisissä tavoitteissa keskitytään tukemaan opiskelijaa oman alan asiantuntijaksi kehittymisessä, tavoitteellisessa opiskelussa ja henkilökohtaisessa kehityksessä. (Nummenmaa & Lairio 2005b, 9–12.)

Ohjauksen voidaan ajatella jakaantuvan myös pedagogiseen toimintaan, ammattimaiseen ohjaustyöhön sekä opiskelijoiden vertaistukeen. Ohjaus menetelmänä on osa opettajan työtä, jota voidaan tehdä usein eri käytännöin. Tällaista ohjausta voidaan nimittää ”viralliseksi ohjaukseksi”. Opettajan antamaan ohjausta voidaan kutsua myös pedagogiseksi ohjaamiseksi, jolle opetussuunnitelma määrittää tarpeet ja tavoitteet. Ohjaus ammattina vaatii usein tietyn koulutuksen. (Eriksson ym. 2003c, 39–42; Vehviläinen ym. 2009, 320–322.)

Ohjaus voidaan käsittää myös epävirallisena ja spontaanina ohjauksena, jolla tarkoitetaan esimerkiksi akateemisten työtapojen välittämistä tiedeyhteisöissä sekä ihmisten välillä. Epävirallinen ohjaus ei ole muodollista, vaan luonteva osa akateemista ohjausjärjestelmää. ”Hyvässä akateemisessa oppimisympäristössä ohjaus on sekä formaalia että informaalista, sekä dialogista että ei-dialogista ja sekä opetussuunnitelmaan kuuluvaa että elämänsuunnittelua tukevaa”. (Vehviläinen ym. 2009, 321, 328.)

3.3.1 Alkuohjaus

Opintojen alkuvaiheen opiskeluteknisellä ohjauksella tarkoitetaan akateemisiin opiskelutapoihin ohjaamista. Opiskelutekninen ohjaus on osa opiskelijoiden alkuohjausta, alkuohjaukseen voidaan ajatella kuuluvan myös tuutoroinnin (Voutilainen & Haapa-

niemi 2001a, 18). Alkuohjaus luo perustan ja toimintakulttuurin opiskelijoiden myöhemmille opiskeluvuosille (Ikonen & Ketola 2006, 97).

Opintojen alussa annettavalla ohjauksella on useita eri tehtäviä ja sen kanssa työskentelevät useat eri toimijat. Opintojen alussa annettavan ohjauksen tärkeä tehtävä on antaa opiskelijalle valmiudet yliopisto-opiskeluun sekä tukea opiskelutaitojen kehittämisessä. Alkuvaiheen ohjauksella voidaan tutustuttaa opiskelijoita yliopistoon ja tukea opiskelijoiden kehitystä kohti omatoimista, itsenäistä, akateemisen vapauden sekä oman opintopolun hallitsevaa opiskelijaa, joka hallitsee opiskelun yliopiston tietojärjestelmissä. Samalla voidaan auttaa käynnistämään opiskelijan ammatillista ja tieteellistä kasvua kohti akateemista asiantuntijuutta. Alkuvaiheen ohjauksella voidaan myös motivoida opiskelijoita, auttaa heitä luomaan sosiaalista verkostoaan sekä parantaa opiskeluilmapiiiriä. (Ansela ym. 2005, 30–38; Voutilainen & Haapaniemi 2001a, 18–19; Sääntti 1999, 29–30, 40.)

3.3.2 Tuutorointi

Tuutoroinniksi voidaan määritellä opiskeluyhteisöön ja -ympäristöön opastavaa ohjausta sekä opiskelijan tukemista, jotta hän voisi ohjata omaa toimintaansa, ”lempeää peräänkatsomista”. Tällainen tuutorointi tapahtuu useimmiten opintojen alussa. Tuutorointi-käsitettä käytettäessä painopiste ohjaajan ja ohjattavan välillä on tasa-vertaisempi kuin ohjauksesta puhuttaessa, myös opiskelijan aktiivisuus prosessin aikana korostuu. Tuutorointi on myös usein pitkäkestoista. (Haapaniemi & Voutilainen 2004, 13–17; Ansela ym. 2005, 27.)

Tuutoroinnin alueet ovat laajat, niitä voivat olla esimerkiksi opiskelutaidot ja yliopistoyhteisöön sitouttaminen (Levander ym. 2003, 178–180). Tuutorointia tapahtuu jo ennen opiskelun alkamista tehtäessä opiskelijavalintojen yhteydessä yhteistyötä oppilaitosten ja hakevien opiskelijoiden kanssa (Haapaniemi & Voutilainen 2004, 17). Opintojen käynnistyttyä tuutoroinnissa keskitytään enemmän oppisisältöihin ja opiskeluprosessin tukemiseen. Urasuunnittelun kysymyksiin keskitytään opintojen aikana ja varsinkin opintojen loppuvaiheen tuutoroinnissa. Loppuvaiheen tuutorointiin kuu-

luvat myös opintojen loppuunsaattaminen, opinnäytetyön edistämisen tukeminen sekä työelämään siirtymisen ohjaus. (Haapaniemi & Voutilainen 2004, 17–19.)

Tuutoroinnista puhuttaessa erotetaan usein opettajatuutorointi ja vertaistuutorointi. Vertaistuutoroinnilla tarkoitetaan opiskelijoiden toisilleen antamaa ohjausta, tuutori on usein opinnoissaan pidemmällä kuin tuutoroitava. Vertaistuutorointi voi olla epävirallista ja vapaamuotoista, mutta myös opetukseen ja ohjaukseen liittyvää. Vakiintuneita vertaistuutoroinnin muotoja ovat esimerkiksi alkuvaiheen opiskelijatuutorointi sekä pienryhmäohjaus. Vertaistuutorointi ja opiskelijatuutorointi käsitetään usein myös synonyymeinä. Opiskelijatuutorit tukevat ja neuvovat uusia opiskelijoita sekä perehdyttävät heitä yliopiston käytäntöihin. Opiskelijatuutoroinnilla on erittäin suuri rooli uusien opiskelijoiden yliopistoon sitouttamisessa. (Levander ym. 2003, 179–180; Voutilainen & Haapaniemi 2001a, 21–22; Eriksson ym. 2003c, 45–47.)

Opettajatuutoroinnin voi ajatella olevan lähes kaikkea opettajan ja opiskelijan välistä vuorovaikutusta, jolla edistetään ja tuetaan opintojen suunnittelua, etenemistä ja motivaatiota tai ohjataan opiskelijaa kiinnittymään tiedeyhteisöön. Yleistavoitteena on luoda vuorovaikutusta opettajan ja opiskelijan välille sekä tukea opiskelijoita opintojen alussa ja niiden edetessä. Opettajatuutorin tehtäviin voivat kuulua esimerkiksi opiskelijan opiskelutavoitteiden asettamisessa auttaminen, opintojen suunnittelu, opiskelutaitojen kehittämisen edistäminen ja yleiset oppisisällöt. Myös opiskelutaitojen kehittäminen sekä ammatti-identiteetin muodostamisen edistäminen voivat kuulua opettajatuutoroinnin piiriin. (Levander ym. 2003 180; Voutilainen & Haapaniemi 2001a, 18–20; Eriksson ym. 2003c, 43–45.)

3.4 Ohjauksen tavoitteet

Yliopistoissa ohjauksen erityisenä tavoitteena on opiskelijan ammatillinen kasvu sekä tieteellisen ajattelun ja asiantuntijuuden kehittyminen. Ohjauksella tuetaan opiskelijan oppimista sekä ajattelun, tiedonhallinnan ja ohjelmanratkaisu- ja päätöksentekotaitojen kehittymistä (Ansela ym. 2005, 26–27). Ohjauksella voidaan tukea opiskelijan opiskelua läpi koko opintopolun. Alkuohjaus ja tuutorointi keskittyvät opintojen alku-

vaiheeseen. Niiden avulla voidaan vaikuttaa myönteisesti opintojen käynnistymiseen, opiskeluaan sitoutumiseen ja opintojen keskeyttämisen vähentämiseen. Akateemisten opiskelutaitojen hallitsemisen merkityksestä on kirjoitettu laajasti luvussa 2.3.

Ohjauksen tarkoituksena on tukea tavoitteellista ja suunnitelmallista opiskelua sekä edistää oppimista (Voutilainen & Haapaniemi 2001a, 17). Opiskelija pystyy ohjauksen avulla selkiinnyttämään tavoitteitaan ja tulevaisuuden mielikuviaan sekä tunnistamaan henkilökohtaisia vahvuuksiaan sekä rajoituksiaan. Ohjauksen avulla opiskelija voi tehdä vaihtoehtoisia suunnitelmia ja etsiä resursseja niiden toteuttamiseksi sekä myös käsitellä tavoitteiden tiellä olevia esteitä. (Nummenmaa ym. 2005c, 87–88.)

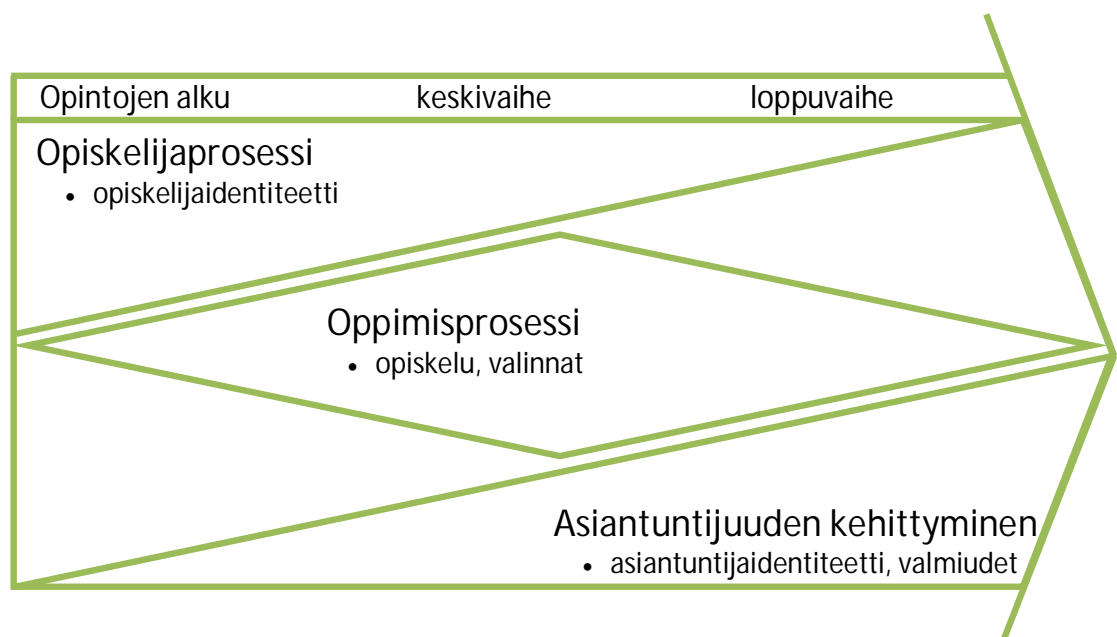
Erikssonin ym. (2003c, 35) mukaan ohjauksen perimmäinen tarkoitus on tehdä ohjaus tarpeettomaksi. Tämä onnistuu tukemalla opiskelijoiden kasvua itseohjautuviksi, itsenäisiksi, innovatiivisiksi sekä kriittisesti ajatteleviksi, jolloin opiskelija voi toimia itsenäisesti sekä vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Opintojen ohjauksen yleinen tavoite onkin yksilön oppimisen ja asiantuntijuuden sekä opintojen sujumisen edistäminen. Ohjauksen tavoitteena on myös ohjata opiskelija tunnistamaan omia mahdollisuuksiaan avautuvissa oppimisympäristöissä. (Ikonen & Ketola 2006, 99–100; Vuorinen & Sampson 2002, 54.)

Opiskelun alkuvaiheenohjauksen tavoitteena voidaan pitää opiskelijoiden ja opettajien ja opiskelijoiden välisen tiedonkulun lisäämistä (Levander ym. 2003, 178–180). Tavoitteena on kehittää opiskelijan itseohjautuvuutta, oppimistuloksia ja valmiuksia tuleviin opintoihin (Ikonen & Ketola 2006, 105–106). Tärkeä tavoite on liittää opiskelija osaksi tiedeyhteisöä sekä opastaa häntä toimimaan tiedeyhteisön jäsenenä. Tavoite on myös tukea opiskelijaa yliopistossa tarvittavien opiskelutaitojen omaksumisessa ja opintojen suunnittelun hallitsemisessa. Opiskeluyhteisöön integroituminen on edellytys opintojen mutkattomalle aloitukselle ja sujuvalle etenemiselle. Opiskelijan sitouttaminen opiskeluympäristöönsä vaikuttaa opiskelijan kokemukseen mielekkästä ja motivoivasta opiskeluympäristöstä, epäonnistunut opintojen aloitus voi hidastaa opintojen etenemistä. (Ansela ym. 2005, 30–38; Alkuohjaus 2010; Haapaniemi & Voutilainen 2004, 17.)

3.5 Ohjaus opintopolulla, ohjauksen sisällöt ja osa-alueet

Opiskelijoilla on opintopolun varrella useita erilaisia ja yksilöllisesti vaihtelevia ohjaustarpeita (Lairio & Penttinen 2005c, 246; Nummenmaa & Lairio 2005b, 11). Ohjauksen sisältöön, painopisteeseen ja määrään vaikuttavat esimerkiksi opiskeluvaihe sekä opiskelutilanne. Opiskelijoiden itseohjautuvuuden kasvaessa opintojen edetessä, vähenee samalla ohjauksen tarve (Voutilainen & Haapaniemi 2001, 20). Ohjauksen on tärkeää olla oikea-aikaista ja osuvaa, sitä on tärkeä tarjota luonnollisesti läpi opintopolun. Jos ohjausta tarjotaan pelkästään opiskelun ongelmatilanteissa, voi kynnys hakea ohjausta muissa tilanteissa nousta. (Eriksson ym. 2003c, 35–36.)

Yliopisto-opintojen ohjausta ja sen muuttuvia ohjaustarpeita voidaan jäsentää opintopolun ydinprosessien avulla, joita ovat: opiskelijaprosessi, oppimisprosessi sekä asiantuntijana kehittyminen. Kaikki prosessit käynnistyvät opintojen alussa, mutta etenevät eri painotuksella (kuvio 2). Opiskelijaa voidaan tukea eri oppimisprosesseissa ohjauksen avulla, ydinprosessimallia voidaan käyttää apuna huomioidessa kuhunkin opiskeluvaiheeseen liittyviä ohjauksen tarpeita. (Eerola & Vadén 2005, 80–81.)

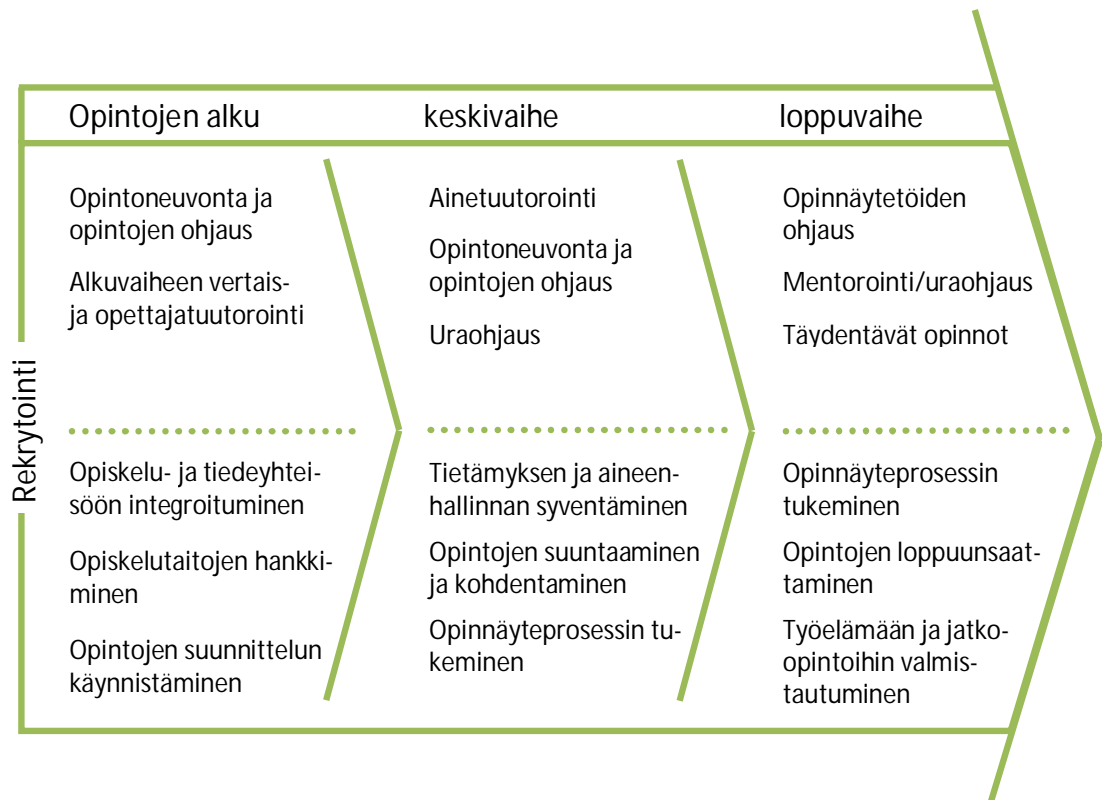

KUVIO 2. Yliopisto-opiskelun ydinprosessit opintopolun aikana (mukaihen Eerola & Vadén 2005, 81; Laitinen ym. 2009, 20).

Opintojen alussa omaksutaan opiskelijaprosessi, johon kuuluu valmiuksia ymmärtää oma toimintaympäristö ja sen toimintatavat sekä myös opiskelijaidentiteetin rakentaminen. Yliopistoon integroituminen on opintojen kannalta tärkeä tekijä, samoin kuin oman roolin tiedostaminen oppimisessa vastuullisena toimijana ja itseohjautuvuus. Oppimisprosessi alkaa kehittyä opintojen alkuvaiheessa ja on olennaisimmillaan opintojen keskivaiheilla. Opiskelijaprosessiin liittyvät keskittyminen opintojen sisältöihin, valintoihin ja tulevaisuudennäkymiin, opiskelu on tärkeä osa oppimisprosessia. Opintojen loppupuolella korostuu asiantuntijuuden kehittyminen. (Eerola & Vadén 2005, 80–82; Laitinen, Pekonen & Pirttimäki 2009, 19–21.)

Opiskelijoiden opintojen ohjausta varten tarvitaan koko opintopolun kattava ohjaussuunnitelma. Kokonaisvaltaisessa opiskelijakeskeisessä ohjausmallissa (holistinen malli) pääosassa on opiskelija ja hänen ohjaustarpeensa. Ohjaus on moniammatillista verkostoitunutta toimintaa. Siinä keskitytään opiskelun ja uravalinnan ohjaamiseen sekä persoonallisen kasvun tukemiseen, jotka kaikki tulee huomioida läpi opintopolun (Lairio & Penttinen 2005b, 23–29). Holistisessa mallissa korostuu opetushenkilöstön rooli opiskelijan tärkeimpänä ohjaajana. Opetushenkilöstön tukena toimivat ammatilliset ohjauspalvelut. Ohjaus integroituu osaksi opetussuunnitelman kehittämistä ja se nähdään osana yliopiston laatutyötä. (Lairio & Penttinen 2005c, 232.)

Ohjauksen kokonaisuutta voi myös jäsentää opiskelijan opintopolulla kohtaamien kysymysten kautta. Opintopolku jakaantuu viiteen vaiheeseen: ohjaus- ja neuvontatyö ennen opintojen alkua, opiskelijavalinta ja ohjaus opintojen alussa, opetus ja ohjaus opintojen edetessä, ohjaus opintojen päättövaiheessa ja ohjaukseen liittyvät palaute- ja seurantajärjestelmät (Vuorinen & Sampson 2002, 53). Opintopolku muodostuu opiskelijan henkilökohtaisten tavoitteiden ja opetussuunnitelman vuorovaikutuksesta (kuvio 3) (Ansela ym. 2005, 29). Opintojen alussa ohjaus keskittyy enemmän tiedottamiseen, ennakoivaan huolenpitoon ja henkilökohtaisen opintojen suunnittelun tukemiseen. Tällöin painottuvia ohjauksen tasoja ovat esimerkiksi yleinen opintoneuvonta, opinto-ohjaus, akateemiseen opiskeluun ohjaava ohjaus. Myöhemmin opintojen aikana ohjaus keskittyy enemmän opiskelun valintakysymyksiin, opiskelun ongelmakohtiin ja opinnäytetöiden sekä urasuunnittelun ohjaukseen. (Levander ym. 2003, 171–173; Voutilainen, Haapaniemi & Ikkäheimonen 2001b, 103.)

KUVIO 3. Ohjaustarpeita opintopolla (mukaiillen Ansela ym. 2005, 30).

Yliopistoista löytyy yhä enemmän myös opiskelijoiden opintopolun ongelmakodissa ohjausta antavia opintopsykologeja. Myös yliopiston sidosryhmiltä voi saada ohjausta hyvinvointiin ja terveyteen (Levander ym. 2003, 171–173). Taulukkoon 3 on koottu opintopolun ohjauksen ja neuvonnan keskeisiä aihepiirejä.

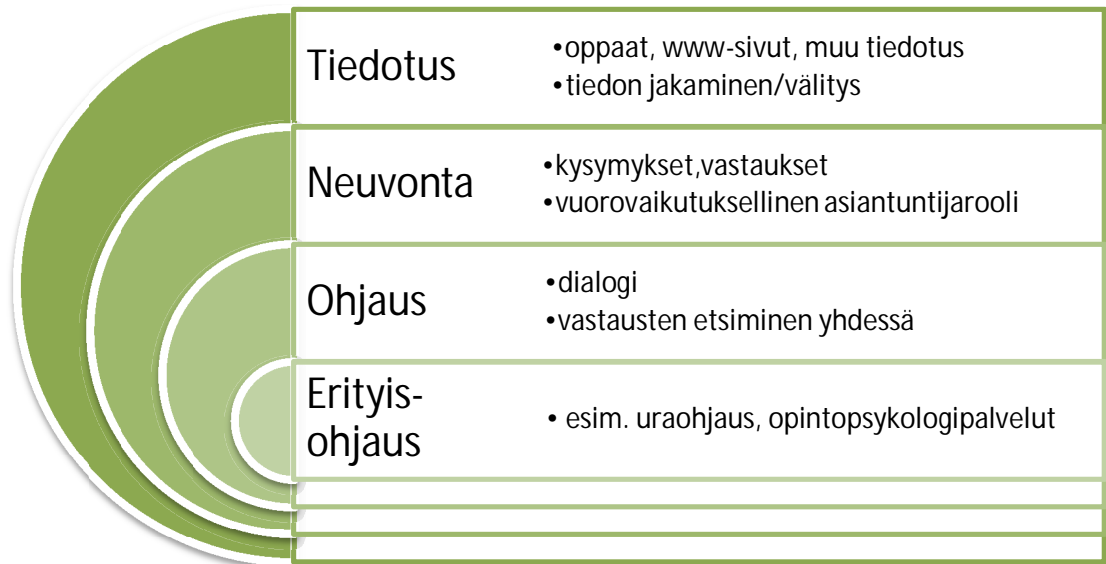
TAULUKKO 3. Opintojen ohjauksen ja neuvonnan keskeisiä aihepiirejä ja niiden ohjauksen kohteita (mukaillen Levander ym. 2003, 178).

Opintojen suunnittelu ja opiskeluprosessin hallinta	<ul style="list-style-type: none"> • valintojen tekeminen (sivuaineet, kansainvälisyys) • opiskeluaikataulujen laatiminen • asiantuntijoiden luokse hakeutuminen • henkilökohtainen opetussuunnitelma
Opiskelutaidot	<ul style="list-style-type: none"> • opiskelutekniikat ja opiskelun etiikka • suullinen esiintymistaito ja kirjallinen ilmaisu • ryhmätyöskentely- ja ongelmanratkaisutaidot • tiedonhankinta ja tietoon kriittisesti suhtautuminen • itsearviointi, palautteen vastaanottaminen
Opiskelija- ja tiedeyhteisön välinen yhteys	<ul style="list-style-type: none"> • opiskeluelämään liittyvät asiat • laitos/osasto ja sen toiminta • tutustuminen; tutkijat ja tutkimuskulttuuri
Opintojaksojen sisältö ja tutkimusmenetelmät	<ul style="list-style-type: none"> • tieteenalan ydinsisältöjen hahmottaminen • tutkimusmenetelmien taitojen harjaannuttaminen • opinnäytteen tekeminen
Opinnäytetöiden ohjaaminen	<ul style="list-style-type: none"> • opinnäytteen tekeminen • kirjoitusprosessi • suullinen esiintymistaito
Urasuunnittelu, työelämään siirtyminen	<ul style="list-style-type: none"> • työllistyminen • sijoittuminen • työelämäyhteydet

3.5.1 Opintojen ohjauksen tasot

Opiskelijan ohjaus toimii yläkäsitteenä monille yliopistossa toteutettaville ohjauksen ja neuvonnan sekä muun tuen muodolle (Voutilainen & Haapaniemi 2001, 17). Tiedotus, neuvonta ja ohjaus ovat ammatillisia toimintatapoja, jotka käytännössä kietoutuvat toisiinsa, vaikka ne käsitteinä voidaankin erottaa toisistaan. Käytännön toimintana ohjaus on erilaisten ohjaus-, tuki- ja neuvontapalveluiden sekä toimijoiden verkosto. Ohjausta voidaan ajatella yliopiston palvelujärjestelmänä, toisaalta ammattimaisena auttamis- ja asiantuntijatyötä. (Nummenmaa & Lairio 2005b, 10–12.)

Kuviossa 4 on määritelty erilaisia opintojen ohjauksen tasoja. Ohjaus menetelmänä on vuoropuhelua ja yhteisten vastausten hakemista. Se on vuoropuhelua yhdessä määritetystä ongelmasta, ei pelkästään yksisuuntaista neuvontaa. Ongelman ratkaisusta on viime kädessä vastuussa opiskelija itse. Neuvonnan voidaan katsoa olevan yksipuolistakin vastaamista opiskelijan kysymyksiin, sopivan toimintatavan neuvomista. Neuvonnasta vastaa asiantuntija ja neuvontakeskustelu on yleensä lyhyt. Tiedotus puolestaan antaa opiskelijalle hänen kaipaamiaan tietoja, keskustelu rakentuu annetusta kysymyksestä sekä siihen annetusta vastauksesta. Osalle opiskelijoista riittää esimerkiksi pelkkä tiedotus ja neuvonta, kun taas osa kaipaa syvällisempää ohjausta. (Eriksson ym. 2003c, 37–39, Onnismaa 2007, 23–28.)

KUVIO 4. Opintojen ohjauksen tasoja (mukaiillen Eriksson ym. 2003 c, 39; Onnismaa 2007, 23–28).

Ohjauksen ja opetuksen suhde käsitteenä ja toimintana on liukuva. Opetus voi helposti lähestyä ohjausta, jos siihen lisätään ohjauksellisia elementtejä. Jos opiskelijat nähdään aktiivisina oppijoina ja jos opetusmenetelmät ovat aktivoivia ja dialogia sisältäviä lähenee opettajan rooli ohjaajan tai tuutorin roolia (Eriksson ym. 2003c, 39–42). Oman lisänsä ohjauksen käsitykseen tuo myös monien yliopistotoimijoiden edustama ajattelutapa konstruktivistisesta oppimiskäsityksestä, jossa ajatellaan opettamisen olevan oppimisen ja oppimisprosessin ohjaamista. Tämä tarkoittaa opetuksen

ohjauksellistumista. Opiskelija on vastuussa omasta oppimisestaan opettajan tukies-
sa ja ohjatessa prosessia. (Vehviläinen ym. 2009, 323.)

3.5.2 Ohjauksen keinot

Ohjauksen toimintakenttinä ovat erilaisen formaalit ja ei-formaalit opiskelu- ja oppi-
misympäristöt. Verkkoympäristöt ja niissä oppiminen ovat yhä merkityksellisempiä
sovelluksia (Nummenmaa & Lairio 2005b, 9–10). Ohjaus- ja neuvontatyötä voidaan
toteuttaa yksilöllisesti tai ryhmässä usein eri keinoin, välineenä käytetään useimmi-
ten keskustelua. Muita mahdollisia välineitä voivat olla esimerkiksi draamalliset ryh-
mäharjoitukset, luova kirjoittaminen, piirtäminen tai musiikin hyödyntäminen (On-
nismaa 2007, 37–48). Ohjauksen tasosta riippuen sitä voidaan antaa erilaisissa in-
formaatio- ja keskustelutilaisuuksissa, seminaareissa ja vastaanotoilla (Levander ym.
2003, 172–173). Ohjaus voi tapahtua keskustellen välittömässä vuorovaikutuksessa
tai esimerkiksi tieto- ja viestintäteknikan avulla, kuten sähköpostilla tai verkkoympä-
ristöissä, tai myös kirjallisesti. Ohjaus voi olla myös yksisuuntaista ja ei-dialogista tie-
dottamista, joka voi olla joko tiivistä tai väljemmin yhteydessä opetussuunnitelmaan.
(Voutilainen & Haapaniemi 2001, 17; Vehviläinen ym. 2009, 326–328.)

Ohjauksen tarpeen kasvuun vastaaminen on rohkaissut ohjausta antavia tahoja etsi-
mään ja hyödyntämään uusia ohjausmenetelmiä. Tieto- ja viestintäteknikan hyödyn-
täminen ohjauksessa, neuvonnassa sekä ohjaajien verkostoitumisessa on lisääntynyt.
Se mahdollistaa ajasta ja paikasta riippumattoman toimintaympäristön. Verkkoa
hyödynnettäessä on tärkeää, että informaatio jäsennetään ohjauksellisesti. Verkko
voi toimia opiskelijan ja ohjaajan kohtauspaikkana, lisäksi se voi tukea myös opiskeli-
joiden keskinäistä vuorovaikutusta (Lairio & Penttinen 2005c, 244–246). Tiedottami-
sen, neuvonnan ja ohjauksen kustannustehokkuutta voidaan lisätä, jos perinteisen
ohjaajan työn rinnalla tieto- ja viestintäteknikka huomioivat käyttäjien erilaiset val-
miudet, tarpeet ja motiivit. Oppimisympäristöjen on tärkeää olla verkostomallisia
ohjauksen monipalveluympäristöjä. (Vuorinen & Sampson 2002, 47–49.)

3.5.3 Ohjausta antavat tahot

Ohjaus- ja neuvontatyö sijoittuu eri tavoin eri työtehtävissä toimivien ammattilaisten työnkuviin. Ohjaus on monesti osa muuta työkokonaisuutta tai -prosessia, varsinaisia ohjauksen päätoimisia ammattilaisia on yliopistoissa vähemmän (Nummenmaa 2005a, 222–223). Yliopistossa ohjauksesta vastaavilla ja siihen erikoistuneilla henkilöillä on useita nimikkeitä, mutta useimmiten ei erillisiä kelpoisuusvaatimuksia. Ohjausmuodot ja tilanteet vaihtelevat yleisestä ohjauksesta hyvin yksityiskohtaiseen ohjaukseen opintopolun vaiheesta riippuen, ohjausta antavat monet tahot. Ohjaus alkaa jo rekrytointivaiheessa (Onnismaa 2007, 17–19). Opiskelijatoverit pysyvät tärkeänä ohjaustahona koko opintopolun ajan, opiskelijatuutorit ovat tärkeä ohjausta antava taho varsinkin opintojen alussa (Lairio & Penttinen 2005b, 23–26).

Keskushallinnossa ja tiedekunnissa ohjausta voivat antaa esimerkiksi urapalvelut, kansainväliset palvelut, opintopsykologi ja yleiset opintoneuvojat. Oman oppiaineen tai koulutusohjelman henkilökunnasta ohjausta antavat esimerkiksi amanuenssit, opintosihteerit, opettajatuutorit, yksittäiset opettajat ja professorit. (Eriksson ym. 2003c, 37; Lairio & Puukari 2000d, 161–162; Levander ym. 2003, 171–178; Nummenmaa 2005a, 222–223; Onnismaa 2007, 17–19.)

Myös mentorit osallistuvat opiskelijoiden ohjaamiseen. Mentorointi-käsitettä käytetään yleensä silloin kun ohjaus toteutetaan työympäristössä ja autenttisessa tilanteessa. Mentorointi on opiskelijan ja työelämässä toimivan vanhemman kollegan tavoitteellinen vuorovaikutussuhde. (Ansela ym. 2005, 26–27.)

Yliopiston sidosryhmät, kuten ylioppilaiden terveydenhuoltosäätiö, seurakunnat ja työvoimatoimistot, tarjoavat myös ohjausta opiskelijoille. Ohjauksen kentällä toimii myös monia epävirallisia toimijoita (Levander ym. 2003, 172–173; Nummenmaa 2005a, 222–223). Ohjauspalveluita tarjoavat myös Suomen ylioppilaskuntien liitto ja yliopistojen ylioppilaskunnat (Lairio & Puukari 2000d, 163). Opintososiaalisten asioiden osalta opiskelijat saavat ohjausta opintotukitoimistosta (Onnismaa 2007, 17–19).

3.6 Laadukas ohjaus

Opintojen ohjauksen lähtökohtana tulisi olla opiskelijan vastuu opinnoistaan sekä korkeakoulun vastuu koulutuksen ja opintojen ohjauksen järjestämisestä siten, että opiskelijan on mahdollista rakentaa mielekäs tutkinto. Ohjauksen monipuolisuuden kannalta on tärkeää, että ohjaukseen osallistuvat monet toimijatahot. Laadukkaan ohjauksen tunnusmerkkejä on koottu taulukkoon 4. (Vuorinen ym. 2005, 21–23.)

TAULUKKO 4. Laadukkaan ohjauksen tunnusmerkkejä (mukaillen Voutilainen ym. 2001b, 103).

Asiantuntevuus	<ul style="list-style-type: none"> • ongelmien selviäminen, opintojen edistyminen • valmisteleminen, olennaiseen keskittyminen, kunnioitus • ohjaus konkreettista: tekoja, ei vain puhetta
Itsenäiseen opiskeluun kannustaminen	<ul style="list-style-type: none"> • tuetaan, ei painosteta • ohjaus tien viitoittamista, rajojen asettamista, tilan antamista • innostavuus
Ulottuvuus opintopolun läpi	<ul style="list-style-type: none"> • jatkuvuus ja säännöllisyys, ajoitus • oikeus, elinikäinen ohjaus, monimuotoisuus • moniammatillisuus
Yksilöllisyys	<ul style="list-style-type: none"> • mahdollisuuksien huomioiminen • erilaisten tavoitteiden ja tarpeiden huomioiminen
Vuorovaikutuksellisuus	<ul style="list-style-type: none"> • rehellisyys, kiinnostuneisuus, motivoituneisuus • aikaa ohjaukselle, huomioon ottaminen • opiskelijan asemaan asettuminen
Riittävä ja selkeä tiedottaminen	<ul style="list-style-type: none"> • kysymyksiin vastataaminen • huomioidaan asiat, joista ei osata kysyä

Ohjausta koskevan lainsäädännön tueksi on pyritty kehittämään laatustandardeja ohjausprosessin ja ohjauksessa tavoiteltujen tulosten parantamiseksi. Ohjauksen toimintapolitiikasta on koottu trendejä, joissa huomioidaan useita ohjauksen näkökulmia. Niiden mukaan ohjauksen tulisi olla perusoikeus. Ohjaus tulisi kohdentaa

elinikäisen ohjauksen näkökulmasta, ei pelkästään riskiryhmille. Ohjauspalveluiden tulisi olla monimuotoisia ja aikaan sekä paikkaan sitoutumattomia avoimia ympäristöjä. Ohjausta tulisi tarjota opetussuunnitelmaan integroituna moniammattilaisena yhteistyönä ja asiakasryhmien tarpeisiin mitoitettuna. Asiakaslähtöisyys tulisi huomioida ja tieto- ja viestintäteknikkaa olisi tärkeä hyödyntää. (Vuorinen 2004, 298–301.)

Ohjauksen onnistumiselle on olennaista, että ohjaaja on motivoitunut ja tietoinen toiminnan tarkoituksesta. Ohjauksen tulee tukea opiskelua, liittyä opiskeluun ja olla oikein ajoitettua (Eriksson ym. 2003c, 35–36). Ohjaustilanteessa tulee olla aikaa opiskelijan kuuntelemiselle, opiskelijalle tulee osoittaa huomiota ja kunnioitusta. Aika on ohjaustilanteen resurssi ja väline. Huomiolla osoitetaan että ohjattavasta välitetään, häntä kuunnellaan ja hän kokee tulleen huomioiduksi. "Huomioin antaminen on välittämistä ja välittäminen on kuuntelemista". Ohjaajan osoittama kunnioitus vahvistaa ohjaustilannetta. Kunnioitus ja empatia ovat ohjauksellisen vuorovaikutuksen ja ohjaussuhteen lähtökohtia. (Onnismaa 2007, 37–48.)

Opiskelijat ovat määritelleet hyvän ohjauksen kestävän koko opiskeluajan. Ohjauksen tulisi myös olla asiantuntevaa, itsenäiseen opiskeluun kannustavaa, koko opiskeluajan läpi ulottuvaa, yksilöllistä, vuorovaikutuksellista sekä tiedottamista riittävästi ja selkeästi. Opiskelijat kaipaavat tietotusta ja neuvontaa ilman että kaikki jää itsenäisesti selvitettäväksi. Ohjaajilta toivotaan kannustavaa, innostavaa sekä tukevaa otetta ohjaukseen. (Voutilainen ym. 2001b, 102–103.)

3.7 Ohjauksen haasteita ja kehittämistarpeita

Yliopistoihin kohdistuu yhä suurempia paineita. Opiskelijoiden tulisi valmistua määräjassa tuloksellisesti. Opiskelijamäärät ovat kasvaneet ja samalla opetettavat sisällöt, opetussuunnitelmat ja työelämän vaatimukset laajenneet ja monimutkaistuneet. Yliopistoihin ja opiskelijoihin kohdistuvia paineita voidaan pyrkiä ratkomaan ohjauksen avulla (Vehviläinen ym. 2009, 320). Yliopiston tutkintouudistus on ajankohtainen haaste opintojen ohjaukselle. Se vaatii ohjaukselta tehokkuutta ja joustoa, jotta opiskelijoille voitaisiin mahdollistaa ohjattu ja tuettu opiskelu läpi opintopolun. Monipuol-

liset opintopolut edellyttävät entistä enemmän voimavaroja opiskelijoiden ohjaukseen. Ohjauksen odotetaan tukevan myös opiskelijan ammatillistaja persoonallista kasvua. (Vuorinen ym. 2005, 7–8, 12.)

Ohjauksen kehittämistyötä tulisi jatkaa näkyvien palvelujen osalta. Palvelumuotoja tulisi monipuolistaa, ohjauksen saatavuutta ja läpinäkyvyyttä parantaa ja hyviä käytäntöjä levittää. Opintojen ohjauksen tulisi olla olennainen osa opetusta ja henkilökohtaisia opintosuunnitelmia tulisi kehittää ottamalla mukaan opiskeluun ja urasuunnittelun liittyviä tavoitteita (Vuorinen ym. 2005, 59). Opintojen ohjauksen tulisi kattaa kaikki opintojen eri vaiheet ja osa-alueet ja ryhmä- sekä verkko-ohjauksen käyttöä tulisi tehostaa (Mts. 28). Organisaatiotasolla on tärkeää suunnitella, miten ohjaustoimintaa toteutetaan opintopolun eri vaiheissa. Suunnittelun lähtökohdana tulisi olla opiskelijoiden ohjaukselliset tarpeet ja ohjauksen tavoitteena opiskelijoiden itsenäisyyden tukeminen ja vastuun ottaminen omista opinnoista. (Mts. 55.)

Ohjausjärjestelyjen kehittämisen tulisi kytkeytyä oppilaitoksen kokonaisstrategiaan ja osaksi pysyvää laadunvarmistusta, jolloin ohjauksen on mahdollista vastata myös laadun ja strategian kehittämiseen (Vuorinen ym. 2005, 13). Ohjauksen järjestämisen lähtökohdat tulisi integroida alusta alkaen opetusta, tutkimusta ja yhteiskunnallista palvelutehtävää koskevaan strategiatyöhön (Mts. 24). Ohjauksen strategisen kehittämisen perustaksi tulisi koota tutkimus- ja arviointitietoa ohjauspalveluista yliopiston eri toimijoilta ja sidosryhmiltä. Korkeakoulujen tietostrategian ja -järjestelmien kehittämisessä tulisi ottaa huomioon ohjaukselliset kysymykset. (Mts. 60.)

Yliopisto-opinnot tarjoavat monipuolisia ohjausrakenteita opiskelijalle, nämä rakenteet tulisi kuitenkin olla selvemmin opiskelijoiden saavutettavissa sekä näkyvissä (Lai-rio & Penttinen 2005b, 23–29). Kun ohjauksen parissa toimii monia toimijoita, voi ohjaus olla riittämättömästi koordinoitua ja työnjako on epäselvää (Nummenmaa 2005a, 222–223). Haasteena onkin selkiyttää eri ohjaustahojen työnjakoa ja vastuita. Tiedottamisen tehostaminen ja selkiyttäminen auttaa sekä opiskelijoita että ohjaavaa henkilöstöä (Vuorinen ym. 2005, 24). Ohjausjärjestelmää suunniteltaessa tulisi tehdä selkeä työnjako ja määrittellä, mitkä toiminnot kannattaa keskittää, ja mitkä palvelut tuottaa tiedekunnissa tai koulutusohjelmissa. Tulisi nimetä henkilöt, jotka ovat vas-

tuussa toteuttamisesta ja päätöksenteosta ja vastuualueiden sisällöt tulisi kuvata. Sisäisen yhteistyön ja koordinaation lisäksi tulisi määritellä yhteistyömuodot myös yliopiston ulkopuolisten ohjaustahojen kanssa. Yhteistyötä ammattikorkeakoulujen sekä yliopistojen välillä tulisi lisätä (Mts. 56–57), samoin kuin yhteistyötä ohjausverkoston eri toimijoiden kesken (Lairio & Penttinen 2005b, 23–29).

Ohjauksella pyritään siihen, että opinnot sujuvat. On tarpeen kehittää työmuotoja, joiden avulla tuetaan opintoihin sitoutumista, seurattaisiin opintojen etenemistä ja puututtaisiin esiin tuleviin ongelmiin riittävän ajoissa. Erilaisten opiskelijoiden tarpeet tulisi myös ottaa huomioon (Vuorinen ym. 2005, 57). On tärkeää ottaa huomioon ohjaus elinikäisen oppimisen perustana. Ohjaustilanteessa täytyy huomioida myös opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet ja aikaisemmat oppimiskokemukset, jolloin ohjauksesta tulee opiskelijoiden tarpeista lähtevää opintojen, ammatillisen kasvun ja elämänhallinnan tukemista (Mts. 13). Ohjauksen työmuotojen tulisi perustua opiskelijoiden aktiiviseen osallisuuteen (Mts. 57).

Kehittyvät opintojen ohjaus- ja tukipalvelut luovat tarpeellisen matalan kynnyksen tukiverkon, jota opiskelijaa rohkenee käyttää opiskelun ongelmiansa työstämiseksi (Kurri 2006, 64). Ohjausjärjestelyt tukevat pääasiassa niin sanottuja aktiivisia opiskelijoita, haaste ohjaukselle ovat opiskelijat, joita ei tavoiteta normaalein tiedottamisen keinoin. Ohjausta tulisi olla tarjolla vaihtoehtoisin menetelmin, jotta voidaan vastata myös opiskelijoiden erilaisiin tarpeisiin (Vuorinen ym. 2005, 21–23, 59). Yliopisto-opiskelijat muodostavat yhä heterogeenisemmän opiskelijajoukon, joka aiheuttaa ohjaustyölle haasteita. Avoimen yliopiston opiskelijat omaavat usein jo työkokemusta ja heidän koulutustaustansa vaihtelee, edellisestä valmistumisesta on voinut kulua vuosia. Aikuisopiskelijoiden tilanne on usein sama. Lisäksi aikuisopiskelijat pyrkivät usein opiskelemaan töiden ohella. Kansainvälisten opiskelijoiden kohdalla haasteena on kulttuurillinen sopeutuminen. (Lairio & Puukari 2000d, 167–168.)

4 OPISKELUTAITOKOULUTUS ITÄ-SUOMEN YLIOPISTOON

4.1 Lähtökohdat opiskelutaitojen opetukselle Itä-Suomen yliopistossa

Opintopolun ydinprosessimallia (kuviot 2) voidaan käyttää apuna huomioidessa opiskeluvaiheisiin liittyviä ohjauksen tarpeita (Eerola & Vadén 2005, 80–81). Opintojen alussa omaksutaan opiskelijaprosessi, johon liittyy valmiuksia ymmärtää oma toimintaympäristö ja sen toimintatavat. Myös opiskelijaidentiteetin rakentaminen, yliopistoon integroituminen ja itseohjautuvuus ovat tärkeitä tekijöitä. (Eerola & Vadén 2005, 80–82; Laitinen ym. 2009, 19–21.)

Opintojen alussa ohjaus keskittyy enemmän tiedottamiseen, ennakoivaan huolenpitoon ja henkilökohtaisen opintojen suunnittelun tukemiseen. Tällöin painottuvia ohjauksen tasoja ovat yleinen opintoneuvonta, opinto-ohjaus, akateemiseen opiskeluun ohjaava ohjaus (Levander ym. 2003, 171–173; Voutilainen ym. 2001b, 103). Alkuvaiheen ohjauksen tavoitteena on kehittää opiskelijan oppimistuloksia ja valmiuksia tuleviin opintoihin (Ikonen & Ketola 2006, 105–106). Riittävä opiskelutaitojen osaaaminen edistää myös opintojen etenemistä ja opiskeluaan sitoutumista (Alkuohjaus 2010). Ongelmat opintojen suunnittelun taidoissa voivat aiheuttaa ongelmia opiskeluissa (Levander ym. 2003, 181–183).

Itä-Suomen yliopistossa aloittaa vuosittain n. 2000 uutta opiskelijaa. Yliopisto toteuttaa alkuvaiheen ohjausta monin eri keinoin. Ohjausta annetaan mm. vertaistutoroinnin ja kaikille opiskelijoille pakollisen orientaatio akateemiseen opiskeluun - opintojakson avulla. Opinto- ja opetuspalvelut tarjoavat opiskelijoille ohjausta Akateemisen opiskelun taidot ja Henkilökohtainen opintojen ohjaus -opintojaksoilla. Lisäksi oppiaineet ja tiedekunnat järjestävät opintojen aloituksen tueksi erilaisia infotilaisuuksia ja opintojaksoja. Opiskelijoilla on myös opettajatuutorit, jotka ovat opiskelijoiden tukena mm. opintojen suunnittelussa. Opintopsykologilta saa tarvittaessa apua opintojen ongelmakohtiin.

Akateemisen opiskelutaitojen opetusta lähdettiin suunnittelemaan edellä mainituista lähtökohdista, opetusta haluttiin tarjota yhä useamman opiskelijan saataville. Yliopiston omat opiskelijakyselyt ja valtakunnalliset tutkimukset ovat osoittaneet opiskelijoiden tarvitsevat lisää taitoja yliopistossa opiskelemiseen (Pitkänen 2010, 24–25; Kunttu 2009, 86; Lavikainen 2010, 104). Eri tiedekuntien ja koulutusohjelmien opiskelijoilla ei ole tasapuoliset mahdollisuudet osallistua alkuvaiheen ohjaukseen ja opiskelutaitoja harjaannuttavaan opetukseen. Kehittyvät opintojen ohjaus- ja tukipalvelut luovat tarpeellisen matalan kynnyksen tukiverkon, jota opiskelijaa rohkenee käyttää opiskelun ongelmiansa työstämiseksi (Kurri 2006, 64).

Suomen ylioppilaskuntien liiton opiskelukyky-suositusten (taulukko 2) mukaan opiskelutaitojen edistäminen kuuluu opintoihin, opinnot voivat olla erillisiä kursseja tai muuhun opetukseen integroitua (Kujala 2009, 12–22). Itä-Suomen yliopiston strategia määrittelee opetuksen järjestämisen lähtökohdiksi esimerkiksi opiskelijoiden hyvinvoinnin ja valmistumisen tukemisen. Koulutuksessa tulee huomioida myös aikuisopiskelijat ja valmistuminen tutkintotavoitteiden mukaisessa aikataulussa on tärkeää (Tulevaisuuden yliopisto ajassa 2010, 6, 9). Yliopiston perustutkintokoulutuksen prosessin laatutavoitteeksi on asetettu esimerkiksi innovatiiviset opetusmenetelmät ja hyvin järjestetty opintojen ohjaus (Suntioinen & Karjalainen 2010, 39).

Akateemisen opiskelun taidot -opintojaksolla vastataan opiskelukyky-suosituksiin. Samalla voidaan edistää Itä-Suomen yliopiston strategian ja laatutavoitteiden toteutumista. Joustavilla ja vaihtoehtoisilla ohjaustavoilla voidaan helpottaa aikuisopiskelijoiden opiskelua (Lairio & Puukari 2000d, 167–168; Vuorinen ym. 2005, 59). Opiskelutaito-opintojakso vastaa myös hyvinvoinnin edistämisen haasteisiin, opiskelukyvyyn aleneminen voi olla yhteydessä opiskelijoiden hyvinvoinnin ongelmiin (Pylkkänen & Repo 2006). Terveystilan heikoksi kokeminen on yhteydessä huonoon opintopistekertymään (Kurri 2006, 63).

4.2 Opintojakson suunnittelu ja toteutus

Opiskelijoiden sujuvaa opintojen alkua ja opiskelukyvyn kehittymistä tukemaan päätettiin kehittää akateemisten opiskelutaitojen opintojakso. Näin opiskelijat voivat saada opintopisteitä opiskellessaan akateemisen opiskelun taitoja, samalla opiskeltavat sisällöt saadaan osittain integroitua opiskelijoiden oman alan opintoihin. Erilaisia koulutusmalleja lähdettiin pilotoimaan Kuopion yliopiston oppimiskeskuksen Walmiiksi Wiidessä Wuodessa – Osaajaksi akateemisissa tutkinnoissa (W5W²) -hankkeessa vuonna 2007 (Räsänen 2009, 3-5).

Opintojakson kehityksen alkuvaiheessa pilottiryhminä toimivat kansanterveystieteen sekä tietojenkäsittelytieteen aloittavat opiskelijat. Sopivaksi malliksi valikoitui opiskelijapalautteen sekä ohjaajien ja opettajien kokemusten perusteella kahden opintopisteen laajuinen vuorovaikutuksellinen kokonaisuus. Vuonna 2009 opintojaksoa tarjottiin ensimmäisen kerran kaikille yliopistossa aloittaneille perusopiskelijoille. Vuoden 2011 alusta opintojakson järjestäminen siirtyi opinto- ja opetuspalveluiden vastuulle, Akateemisen opiskelun taidot -opintojakso kuuluu vuosina 2011–2013 akateemisen rehtorin päätöksellä Itä-Suomen yliopiston yleisiin opintojaksoihin.

4.2.1 Opintojaksolle osallistuvat opiskelijat

Opintojaksoa tarjotaan ensisijaisesti halukkaille ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoille, mikäli opintojaksolle jää vapaita paikkoja, voivat myös muuta halukkaat opiskelijat ilmoittautua mukaan. Lisäksi Itä-Suomen yliopiston opintopsykologi on ohjannut opintojaksolle opiskelijoita, joiden hän on arvellut hyötyvän sen sisällöistä. Opiskelijoiden ikähaitari on suuri. Opintojaksolla on ollut mukana suoraan lukiosta tulleita opiskelijoita, toisaalta opintojakso tuntuu kiinnostava aikuisopiskelijoita, jotka tarvitsevat muistinvirkistystä yliopistossa opiskelemisen taitoihin. Tietojenkäsittelytieteiden opiskelijat ovat olleet Akateemisen opiskelun taidot -opintojaksolla mukana omana ryhmänään useina vuosina. Vuodesta 2007 alkaen opintojakson on suorittanut yhteensä noin 120 opiskelijaa (vuonna 2007–2010 opiskelijoita 34, 33, 11 ja 40). Seuraava sisäänotto opintojaksolle on syksyllä 2011.

4.2.2 Sisällöt ja osaamistavoitteet

Apua, materiaalia ja taustatietoa opintojakson rakentamiseen ja toteutukseen saatiin alan teoksista sekä useiden yliopistojen akateemisiin opiskelutaitoihin perehdyttäviltä www-sivuilta. Oulun yliopistossa toteutettu opintojakso Akateemiset opiskelutaidot toimi erinomaisena esimerkkinä ja apuna suunnittelutyössä (Koski 2001, 68–70).

Lairion ja Penttisen (2005b, 23–29) mukaan yliopisto-opinnot tarjoavat opiskelijalle monipuolisia ohjausrakenteita, nämä rakenteet tulisi kuitenkin olla selvemmin opiskelijoiden saavutettavissa sekä näkyvissä. Vuorisen (2004, 298–301) mukaan ohjausta tulisi tarjota moniammatillisena yhteistyönä. Akateemisen opiskelun taidot - opintojakso vastaa näihin kehittämishaasteisiin siten, että opintojakson kokonaisuudet (luento + harjoitus) edustavat useita eri Itä-Suomen yliopiston ohjauspalveluita. Opintojakson avulla tuodaan opiskelijoiden tietoon erilaisia palveluita sekä yliopiston toimintoja, joihin he eivät mahdollisesti muuten tutustuisi. Tällaisia ohjauspalveluita ovat esimerkiksi opintopsykologin, kirjaston tarjoamat palvelut sekä tieto kansainvälistymis- sekä työelämäpalveluista.

Opintojakson sisällön suunnittelussa on pyritty myös huomioimaan opiskelukykymallin osa-alueet (Kunttu 2009, 11–12; Sosiaali- ja terveysministeriö 2006, 42). Erityisesti opiskelutaitojen-osa-alueeseen on panostettu ottamalla opintojakson teemoiksi monipuolisesti yliopistossa tarvittavia opiskelutaitoja (taulukossa 1). Opintojaksolla tutustutaan erilaisiin oppimistyyliin ja -tekniikoihin, akateemiseen opiskeluun ja tiedeyhteisöön sekä opiskelun tekniseen ympäristöön (Moodle, yliopiston ja tieto- ja viestintätekniikan työkalut). Myös omien opintojen suunnittelu, stressinhallinta, oman oppimisen arviointi ja kehittäminen, opiskelijan kansainvälisyys sekä opintojen työelämänäkökulma tulevat opiskelijoille tutuksi.

Opiskelukykymallia on myös pyritty huomioimaan opetustoiminnan, omien voimavarojen ja opiskeluympäristön osa-alueiden kautta (Kunttu 2009, 11–12; Sosiaali- ja terveysministeriö 2006, 42). Huolellisesti suunnitellut ohjaustilanteet ja toisiaan tukevat oppimistehtävät sekä tuutorointi tukevat opiskelijoiden oppimista sekä opiskeluvyön kehittymistä. Tehtävien toteutustapojen avulla pyritään opiskelijoita ryh-

mäyttämään ja tutustuttamaan toisiinsa. Tehtävät ja opintojaksolla omaksuttavat taidot kehittävät myös opiskelijoiden elämänhallinnan taitoja.

Opiskelun eettisyyden, kansainvälistymisen ja opiskelun teknisen ympäristön sisällyttäminen opintojakson teemoihin on perusteltua. Erikssonin ja Mikkosen (2003a, 12) akateemisen asiantuntijan osaamisalueiden mallissa oman alan syvälliseen hallintaan ja osaamiseen vaikuttavia osa-alueita ovat muun muassa tieto- ja viestintätekninen osaaminen, kulttuurintuntemus, kansainvälisyys ja akateemisen etiikan taju. Kansainvälisyys kuuluu myös osaksi valintojen tekemistä (taulukko 3). Itä-Suomen yliopistolla on omat eettisen opiskelun ohjeistukset, joihin opiskelijat on tärkeää perehdyttää. Opiskelun tekniseen ympäristöön tutustuminen on tärkeää, jotta opiskelu voisi sujua jouhevammin eivätkä tekniset ongelmat haittaisi opiskelua.

Aikaisemmin mukana toteutuksessa oli myös yliopiston kirjasto. Kirjaston perehdytyksen tultua osaksi kaikille opiskelijoille yhteistä orientaatiojaksoa jätettiin pakollinen harjoitus opintojakson ohjelmasta pois. Vuonna 2010 tarjottiin halukkaille opiskelijoille kuitenkin mahdollisuutta osallistua kirjaston käytön harjoitukseen.

Opiskelukyky-suositusten mukaan työelämävalmiuksien edistäminen kuuluu opintoihin (Kujala 2009). Lairion ja Penttisen (2005b, 23–29) mukaan kokonaisvaltaiseen opiskelijakeskeiseen ohjausmalliin kuuluu uravalinnan ohjaaminen, joka tulisi huomioida läpi opintopolun. Henkilökohtaista opintosuunnitelmaa tulisi kehittää ottamalla mukaan urasuunnitteluun liittyviä tavoitteita (Vuorinen ym. 2005, 59). Muun muassa näin voi perustella opintojen työelämänäkemyksen mukana oloa opintojaksolla. Kun opiskelijat pohtivat jo opintojensa alussa tulevaa työelämää sekä tavoitteitansa työelämän suhteen, helpottaa se heidän opintojensa suunnittelua sekä esimerkiksi sivuaineiden valintaa. Oman oppijuuden pohtiminen ja tulevaisuuden suunnittelu auttaa myös laitoksilla tehtävän henkilökohtaisen opintosuunnitelman kanssa.

Sisältöjen määrittämisen ohella opintojaksolle määritettiin osaamistavoitteet. Opintojakson tavoitteena on kehittää opiskelijoiden akateemisten opintojen vaatimia taitoja ja tietoja. Opintojakson suoritettuaan opiskelijan on tarkoitus osata:

- suunnitella ja aikatauluttaa opiskeluaan sekä asettaa sille tavoitteita
- tunnistaa oman oppimistyylinsä ja käyttää hänelle soveltuvia opiskelumenetelmiä
- tunnistaa kehityskohteita omassa opiskelussaan
- toimia eettisten ohjeiden mukaan akateemisessa tiedeyhteisössä
- tiedostaa ja hallita opiskelutilanteisiin liittyviä stressikokemuksia
- käyttää Itä-Suomen yliopiston verkkotyökaluja opiskeluidensa tukena ja toimia moodle-oppimisympäristössä
- halutessaan hyödyntää kansainvälistymismahdollisuuksista Itä-Suomen yliopistossa
- määrittellä omia työelämään liittyviä mielenkiinnonkohteita ja vahvuuksia sekä tiedostaa oman alan työllistymismahdollisuuksia.

4.2.3 Toteutus

Vuorisen (2004, 298–301) mukaan tieto- ja viestintäteknikka antaa vaihtoehtoja toteutukseen ja kuuluu laadukkaaseen ohjaukseen, Heikkilän ja muiden mielestä (2009, 326–328) ohjaus voi tapahtua esimerkiksi sähköpostilla tai verkkoympäristöissä. Akateemisen opiskelun taidot -opintojakso päätettiin toteuttaa osittain verkossa suoritettavana. Opiskelijoiden oppimista tuetaan käyttämällä monipuolisia opiskelutapoja sekä vaihtelevia tehtäviä. Lähiluentoja seuraavat oppimisympäristössä tehtävät verkkotehtävät, joissa käsitellään, testataan ja pohditaan luentojen teemoja. Oppimisympäristöä käyttämällä opiskelijat oppivat samalla verkossa opiskelemista ja toimimista.

Koska opintojakson aikaisemmat toteutuskerrat ovat osoittaneet, että osallistuminen luento-opetukseen voi olla melko vähäistä, päätettiin luentojen toteutustapaa kehittää. Luennot haluttiin mahdollisimman monen osallistujan tavoitettaviksi. Vuorisen (2004, 298–301) mukaan ohjausta tulisikin tarjota erilaisten opiskelijoiden tarpeet huomioiden (Vuorinen ym. 2005, 57). Aikuisopiskelijat pyrkivät usein opiskelemaan töiden ohella, joka on haasteellista (Lairio & Puukari 2000d, 167–168). Muuan muassa näillä perusteilla opintojakson luennot toteutetaan ilta-aikaan (klo 16–18), joka mahdollistaa niille osallistumisen opiskelu- tai työpäivän jälkeen. Lisäksi vuonna 2010 testattiin ensimmäistä kertaa luentojen toteuttamista verkkokokousjärjestelmän

(Adobe Acrobat Connect) kautta. Tämä mahdollisti etäosallistumisen luennolla minkä tahansa verkossa toimivan tietokoneen kautta. Verkko-osallistumismahdollisuuden lisäksi molemmille pääkampuksille (Kuopio, Joensuu) järjestettiin lähiopetusryhmät.

Opintojakson aikana opiskelijat ovat luentojen sekä verkkotehtävien avulla muun muassa tutustuneet haastatteluja käyttäen omaan alaansa ja laitokseensa. Opiskelijat ovat harjoitelleet opintojen suunnittelua tekemällä ajankäytönseurantaa, perehtyneet kansainvälistymiseen väittelemällä vaihto-opiskelusta ja oppineet uusia tapoja opiskella kokeilemalla käytännössä heille uusia opiskelumenetelmiä. Tehtävät ovat sisältäneet sekä yksilöllistä että ryhmässä työskentelyä ja niiden avulla opintojaksoa on voitu integroitua oman alan opiskeluun.

Monipuolisten tehtävien avulla, ryhmätehtävillä, vertaispalautteen antamisella sekä verkkokeskusteluilla on pyritty edistämään opiskelijoiden sosialisoitumista, tutustumista opiskelutovereihin sekä integroitumista yliopistoon. Ryhmäytyminen nähdään tärkeäksi opintojen keskeyttämistä ehkäiseväksi keinoksi (Opintojen keskeyttämisen vähentämisen toimenpideohjelma 2007, 9–11, 31–32; Ei paikoillanne, vaan valmiit, hep! 2010, 45). Opiskelijan sitouttaminen vaikuttaa opiskelijan kokemukseen mielekkäästä ja motivoivasta opiskeluympäristöstä, epäonnistunut opintojen aloitus voi hidastaa opintojen etenemistä (Ansela ym. 2005, 30–38; Alkuohjaus 2010; Haapaniemi & Voutilainen 2004, 17).

Oulun yliopiston akateemiset opiskelutaidot opintojaksoa mukaillen (Koski 2001, 68–70) myös Akateemisen opiskelutaidot -opintojaksolle kehitettiin tuutorointijärjestelmä opiskelijoiden ohjauksen ja palautteen saannin tueksi. Tiedekuntaakohtaiset/spesiaaliaiheidet tuutorit ovat mukana opintojaksolla toimien verkko-oppimisympäristössä. He kannustavat ja antavat palautetta läpi opintojakson. Palautteen antaminen opintojaksolla on tärkeä tekijä oppimisen tukemisessa. Palautteen avulla voidaan lisätä opiskeluintoa ja auttaa opiskelijoita jaksamaan (Kujala 2009, 31).

Tietojenkäsittelytieteen opiskelijat ovat olleet mukana opintojaksolla lähes vuosittain. Vuonna 2010 tietojenkäsittelytieteen opettajien kanssa kehitettiin opintojaksolla oma toteutusvaihtoehtonsa. Tietojenkäsittelytieteen opiskelijat olivat mukana

opintojaksolla omana ryhmänään, heillä oli mukana oppiaineesta oma tuutori ja lisäksi he järjestivät uraluennon yhteydessä opiskelijoille mentoritapaamisen.

4.2.4 Arviointi

Opiskelijoiden oppimista ja tavoitteiden saavuttamista arvioidaan läpi opintojakson. Opiskelijat saavat jokaisesta tekemästään verkkotehtävästä palautetta. Palautetta antavat opintojakson tuutorit sekä myös toiset opiskelijat (vertaisarviointi). Palautteen vastaanottaminen ja kirjallinen ilmaisu ovat opintojen ohjauksen keskeisiä aihepiirejä (taulukko 3).

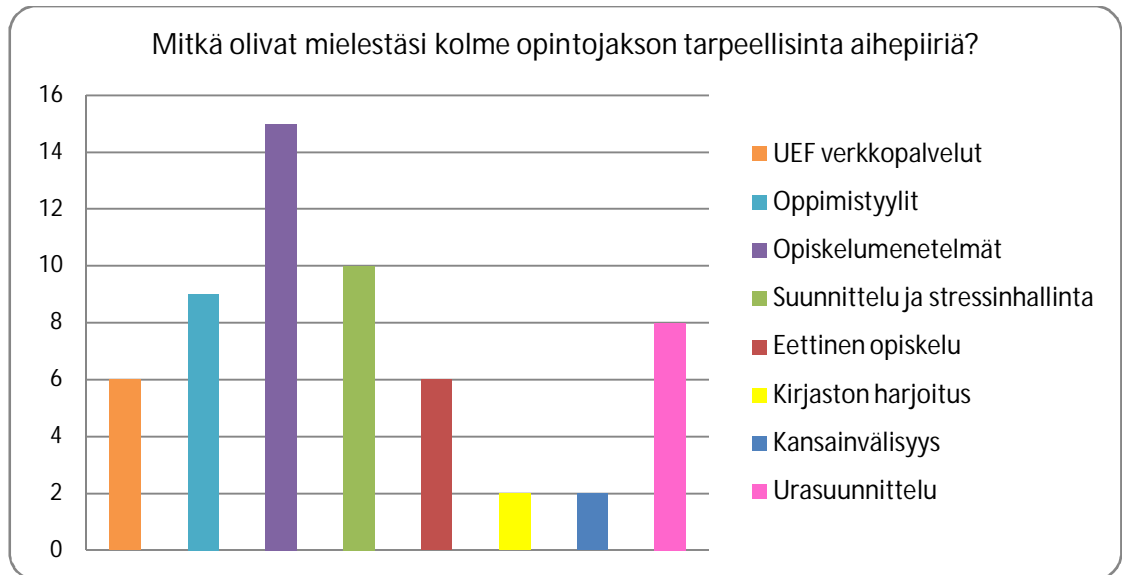
Opintojakso arvioidaan arvosanalla hyväksytty/hylätty, sillä opiskelutaitojen omaksumista ei ole nähty tarpeelliseksi arvioida arvosanoin. Hyväksytyyn arvosanaan vaaditaan verkkotehtävien hyväksytysti tekeminen sekä niihin osallistuminen ajallaan. Opiskelijat arvioivat myös itse oppimistaan läpi opintojakson, tähän ohjataan apukysymyksiä. Itsearviointi on tärkeä työskentelymuoto myös opintojakson lopputehtävässä. Taito arvioida ja kehittää itseään on yksi akateemisen asiantuntija osaamisalue (Eriksson & Mikkonen 2003a, 12).

4.3 Opiskelijapalautteen analysointi

Akateemisen opiskelun taidot -opintojaksolta on kerätty vuosittain opiskelijapalautetta, opintojakson on suorittanut tähän mennessä noin 120 opiskelijaa (Räsänen 2009, 5-8). Vuonna 2010 opintojakson suoritti 40 opiskelijaa ja heistä 53 % antoi palautetta. Kooste palautteesta löytyy liitteestä 1. Kerätty opiskelijapalautte oli yleisilmeeltään positiivinen. Palautteen mukaan opintojakso on ollut tai tulee olemaan suurimmalle osalle opiskelijoista hyödyllinen, se on myös tukenut opintojen aloittamista, joka oli yksi opintojaksolle asetettu tavoite.

Opiskelijat kertoivat palautteessaan, että ymmärrys opetettavasta asiasta on lisääntynyt ja opintojaksolla oli auttanut tutustumaan Itä-Suomen yliopistoon. Opintojaksolla siis onnistuttiin selventämään yliopiston tarjoamia ohjausrakenteita (Lairio &

Penttinen 2005b, 23–29). Luentojen aiheista koettiin tarpeellisiksi kaikki. Suosituimmat ja tärkeimpinä pidetyt aiheet olivat opiskelumenetelmät, opintojen suunnittelu ja stressinhallinta -kokonaisuus, oppimistyyli sekä urasuunnittelu (kuvio 5).

KUVIO 5. Opintojakson tarpeellisimmat aihepiirit opiskelijan näkökulmasta.

Vuonna 2010 opintojakson toteutuksessa oli uutta kaikkien Itä-Suomen yliopiston kampusten osallistuminen sekä mahdollisuus osallistua verkon kautta opiskellen. Mahdollisuus osallistua verkon kautta luennoille sai paljon kiitosta. Tätä opiskelumahdollisuutta pidettiin mm. ”ykkösjuuttuna”, joustavana, vapaana ja mukavana. Tätä osalta tietotekniikan mukaan ottaminen monipuolisti toteutusvaihtoehtoja (Vuorinen 2004, 298–301), erilaisten opiskelijoiden tarpeita tuli huomioitua (Vuorinen ym. 2005, 57; Lairio & Puukari 2000d, 167–168) ja pystyttiin toteuttamaan Itä-Suomen yliopiston strategian mukaisia joustavia koulutusrakenteita (Tulevaisuuden yliopisto ajassa 2010, 6, 9).

Vastauksista päätellen oppimistehtävistä saadulla palautteella on ollut suuri merkitys opintojaksolla opiskelemiseen. Opintojakson verkkotehtävistä saatava palaute on tukenut opiskelua ja ollut motivoivaa. Opintojaksolla on ollut yleisesti kannustava ilmapiiri. Avoimista palautteista kävi kuitenkin selville, että opiskelutovereihin olisi haluttu tutustua vielä enemmän.

Suurin osa opiskelijoista piti opintojakson työmäärää sopivana. Avoimissa vastauksissa muutama oli maininnut yleisistä opiskelukiireistä ja päällekkäisyyksistä, jotka kuormittivat ja saattoivat hankaloittaa opintojaksolla opiskelua. Tästä voi päätellä että suunnitteluvaiheessa on entistä enemmän tärkeää tehdä yhteistyötä ainelaitosten kanssa.

Taulukkoon 5 on koottu muutamia otteita opiskelijoiden vapaista palautteista. Tekniikan toimivuuteen ja mikkien sijoitteluun pitää kiinnittää lisää huomiota, jotta äänet ja kommentit saadaan kuulumaan entistä paremmin. Verkon kautta opiskelu ei ole kaikille luontevaa, joten lähiluennot on tärkeä säilyttää. Palautteen perusteella ainakin tenttiin valmistautumisesta haluttiin lisää tietoa. Lisäksi toivottiin mahdollisuutta perehtyä opiskelutaitoihin laajemmin.

TAULUKKO 5. Otteita opiskelijoiden palautteista Akateemisen opiskelun taidot -opintojaksolla vuonna 2010.

Kiitoksia

- "Sisältö oli monipuolinen."
- "Koen, että kurssista sen työläydestä huolimatta oli paljon hyötyä metatietona itse opiskelua varten. Kurssilla oli positiivinen henki ja palaute kannusti myös itse opinnoissa ..."
- "Verkko-opiskelu oli aivan ykkösjuuttu! Vapauttaa paikkariippuvuudesta!"
- "Suoritustapa oli miellyttävän vapaa ja joustava, ei ollut väliä, olinko opiskelupaikkakunnalla vai kotona."

Kehitettävää

- "En tiedä onko tenttiin lukemiseen helpottavia oppeja olemassa, mutta sellaista kovasti kaipaisin."
- "...olisin mieluusti kuunnellut ja testannut käytännössä opiskeluun ja oppimistyyliin liittyviä strategioita. Osa kurssin asioista tuntui varsin turhalta pintaraapaisulta."
- "Kunnon mikrofonit ympäri luokkaa"
- "Porukkaa olisi voinut kannustaa enemmän tulemaan oppitunnille paikanpäälle jollakin keinoin, olisi auttanut tutustumaan paremmin toisiin."
- "Itse en koe verkko-opintoja kovin innostavana tai motivoivana."

5 KEHITTÄMISTOIMENPITEET JA JATKOSUUNNITELMAT

Akateemisen opintojen taidot -opintojakson avulla voidaan opettaa Itä-Suomen yliopiston opiskelijoille yliopistossa opiskelemisen taitoja. Tällä voidaan edistää Itä-Suomen yliopiston strategian ja laatutavoitteiden toteutumista. Joustavilla ja vaihtoehtoja tarjoavilla opetusratkaisuilla voidaan helpottaa opiskelua (Lairio & Puukari 2000d, 167–168; Vuorinen ym. 2005, 59). Opiskelutaito-opintojakso vastaa myös hyvinvoinnin edistämisen haasteisiin. Heikkoudet opiskelukyvyn osa-alueilla voivat olla yhteydessä opiskelijoiden hyvinvoinnin ongelmiin (Pylkkänen & Repo 2006).

Opintojen alku on tärkeä vaihe opiskelijan kannalta, ensimmäisen vuoden kokemukset vaikuttavat opintojen etenemiseen koko opintopolun ajan. Akateemisen opiskelun taidot -opintojaksolta kerätyn opiskelijapalautteen mukaan vaikuttaa siltä, että opintojakson avulla on onnistuttu selventämään yliopiston erilaisia palvelurakenteita sekä tukemaan opiskelijoiden integroitumista yliopistoon. Opintojakso on osaltaan tukenut opiskelijan kasvua akateemiseksi asiantuntijaksi ja edistänyt opiskelijoiden tyytyväisyyttä ja aktiivisuutta opiskeluitansa kohtaan. Integroitumisen edistämislään on voitu mahdollisesti estää opintojen keskeyttämistä. (Lähteenoja 2010, 4–5, 34, 39, 45, 216, 247–250; Ikonen & Ketola 2006, 104–105.)

Opintojakson luentoaiheiksi valittiin Kujalan (2009, 22) määritelmän mukaan opiskelutaidoista sekä oppimistaitoja että yleisiä taitoja. Taulukkoon 1 kootut taidot pyrittiin ottamaan huomioon mahdollisimman laajasti. Tämä osoittautui hyväksi ratkaisuksi, sillä suurin osa opiskelijoista totesi opintojakson kattaneen heidän kaipaamansa teemat. Opintojakson luentojen aiheista kaikki koettiin tarpeellisiksi, selkeästi suosituin oli opiskelumenetelmät (kuvio 5).

Palautteen mukaan kansainvälisyysteeman kehittäminen olisi tarpeen. Voi olla että aihe on opintojen ensimmäisen opiskeluvuoden aikana osalle opiskelijoista vielä vieras ajatus. Teemaa voisi kehittää ottamalla mukaan esimerkiksi vaihdossa jo olleita opiskelijoita jakamaan kokemuksiaan. Näin saataisiin aikaan keskustelua ja voitaisiin ryhmäyttää opiskelijoita. Annetun palautteen perusteella opiskeluun ja oppimistyy-

leihin liittyviä teemoja olisi voinut käsitellä laajemmin. Kahden opintopisteen kokonaisuus ei kuitenkaan mahdollista hyvin syvällistä opiskelutaitojen käsittelyä, toisaalta opiskelijoille vapaavalintaisena olevan opintojakson laajuutta ei kannata lähteä nostamaan liikaa, jotta opiskeluinnotus ja mahdollisuus panostaa opintojaksoon säilyvät. Opiskelijoille voisi tarjota entistä selvemmin lisämateriaalia opiskelun tueksi ja tarvittaessa itsenäisesti opiskeltavaksi.

Opintojakson toteutuksessa vuonna 2010 tuli ottaa huomioon Itä-Suomen yliopiston eri kampusten opiskelijoiden mahdollisuus osallistua opintojaksolle. Tästä saatiin idea, että opintojakson luennot välitetään verkon välityksellä, jolloin myös etäopiskelijat voivat osallistua luennoille omilta tietokoneiltaan. Opintojaksosta tehtiin kokonaisuudessaan "etänä opiskeltava", kuitenkin siten, että opiskelijoilla säilyi mahdollisuus nähdä opiskelutovereita sekä keskustella heidän kanssaan. Näin etäopiskeluun saatiin mukaan vuorovaikutusta sekä voitiin hyödyntää tieto- ja viestintätekniikkaa ohjauksen laatustandardien trendien mukaisesti (Vuorinen 2004, 298–301).

Etäopetuksen toteutus onnistui hyvin, mahdollisuus osallistua verkon kautta luennoille sai paljon kiitosta. Samalla tuli huomioitua varsinkin aikuisopiskelijoiden sekä perheellisten ja kauempana kampuksilta asuvien opiskelijoiden tarpeita (Vuorinen ym. 2005, 57; Lairio & Puukari 2000d, 167–168). Jatkossa tulee vielä kiinnittää huomiota esimerkiksi luokkien mikrofonien sijoitteluun. Samalla täytyy kuitenkin muistaa, että verkon kautta opiskelu ei ole kaikille luontevaa, lähiluennot on tärkeä säilyttää. Opiskelijoiden yksilöllinen huomiointi on tärkeää (Voutilainen ym. 2001b, 102–103).

Tuutorointi ohjausmuotona voidaan määritellä opiskeluyhteisöön ja -ympäristöön opastavaksi ohjaukseksi ja opiskelijan tukemiseksi. Painopiste ohjattavan ja ohjaajan välillä on tasavertaisempi kuin ohjauksessa ja tuutorointi on myös usein pitkäkestoisista (Haapaniemi & Voutilainen 2004, 13–17; Ansela ym. 2005, 27). Akateemisen opiskelun taidot -opintojaksolla tuutorit toimivat läpi oppimisprosessin kommentoiden opiskelijoiden oppimistehtäviä ja tukien opiskelua. Opiskelijapalautteessa opiskelijat kertoivat tuutoreiden antaman palautteen olleen motivoivaa ja tukeneen oppimista. Tuutoritoiminnan jatko tulisi ehdottomasti turvata. Tuutorit on ostettu tuntiopettaji-

na laitoksilta, jolloin opintojakson budjetti on noussut melko korkeaksi. Yksi keino alentaa tuutoroinnista kertyviä kuluja olisi laajentaa opintojakson toteutusta yhä enemmän laitosten kanssa yhteistyössä toteutettaviin muotoihin.

Opintojaksolla on tehty yhteistyötä tietojenkäsittelytieteen oppiaineen kanssa. Heidän opiskelijansa opiskelevat omassa ryhmässä, jolla voidaan vahvistaa opiskelijoiden ryhmäytymistä ja näin tukea opiskelijoita opintojen etenemisessä. Tietojenkäsittelytieteen opettajat osallistuvat toteutukseen toimimalla oman ryhmänsä tuutoreina. Näin he saavat jo opintojen alkuvaiheessa tietoa opiskelijoiden ajatuksista ja tarpeista opintojen suhteen. Toteutusmallilla on voitu lisätä yhteistyötä ohjausverkostojen eri toimijoiden kanssa (Lairio & Penttinen 2005b, 23–29). Tietojenkäsittelytieteen kanssa toteutettua käytäntöä olisi tärkeä toteuttaa myös laajemmin. Näin voitaisiin integroida yhä useamman opiskelijan opetussuunnitelmiin opiskelutaitojen opetusta ja helpottaa mahdollista kuormittumisen tunnetta opintojen aikana. Opintojakson jättäneistä suurin osa ilmoitti syyksi muun kiireellisen opiskeluaikataulun.

Opintojakson opiskelijapalautteissa esitettiin toive, että opiskelijatovereihin olisi haluttu tutustua enemmän. Myös aikaisempien vuosien opintojaksot laajempine opiskelijapalautekysymyspatteristoinneen ovat tuoneet asian esille. Opiskelijoiden ryhmäytymisen on tärkeä opintojen keskeyttämistä ehkäisevä keino (Opintojen keskeyttämisen vähentämisen toimenpideohjelma 2007, 9–11, 31–32; Ei paikoillanne, vaan valmiit, hep! 2010, 45). Opintojaksolle tulisi luoda lisää keskustelevaa ja aktivoivaa opetusta, jolla tutustumista voitaisiin edistää. Muissa yhteyksissä testatut ja positiivista palautetta saaneet aktivoivat paneelikeskustelut voisivat olla yksi ratkaisu asiaan. Jo yliopistossa opiskelleita opiskelijoita voitaisiin ottaa mukaan keskustelemaan mahdollisesti juuri kansainvälisyydestä sekä myös opiskeluhaasteista?

Ohjausjärjestelyt tukevat yleensä pääasiassa niin sanottuja aktiivisia opiskelijoita, haaste ohjaukselle ovat opiskelijat, joita ei tavoiteta korkeakoulun normaalein tiedottamisen keinoin (Vuorinen ym. 2005, 21–23). Tämä ongelma on huomattu myös Akateemisen opiskelun taidot -opintojaksolla. Monet opiskelijoista ovat sellaisia, joilla opiskelutavat ovat jo melko hyvin hallinnassa. Ilahduttavasti on saatu mukaan myös aikuisopiskelijoita, jotka haluavat virkistää muistiaan yliopistossa opiskelemisesta.

Miten kuitenkin saataisiin tietoa kurssista yhä useammalle opiskelijalle, jolle kurssi voisi olla hyödyllinen? Opintopsykologin kanssa yhteistyötä voisi lisätä entisestään, hän on jo ohjannut kurssille opiskelijoita, joiden katsoisi hyötyvän opiskelutaitojen kanssa työskentelystä. Myös tiedotusta ylioppilaskunnan sekä ainejärjestöjen kautta voisi tehostaa. Tiedekuntien ja oppiaineiden kanssa tehtävä yhteistyö voisi tuoda lisää myös tiedotusmahdollisuuksia.

Ohjaus korkeakouluissa -arviointiprojekti nostaa esille useita eri ohjauksen kehittämissuosituksia ja -haasteita (Vuorinen ym. 2005, 12–14). Akateemisen opiskelun taidot -opintojaksolla vastataan ainakin verkko-ohjauksen käytön tehostamiseen (mts. 28). Organisaatiotasolla on tärkeä suunnitella ohjaustoiminnan toteutumista koko opintopolun ajalle (Mts. 55). Itä-Suomen yliopistossa on parhaillaan valmistumassa ohjauksen kokonaissuunnitelma, johon kootaan taulukko opiskelijoiden ohjauksesta opintojen aikana. Akateemisen opintojen taidot -opintojakso on osa yliopiston alkuvaiheen opintoja. Valmistuvassa oleva ohjauksen kokonaisjärjestelmä myös selkeyttää eri ohjaustahojen työnjakoja sekä vastuita (Mts. 24).

Vuoden 2010 Akateemisten opiskelutaitojen opintojakson toteutus onnistui kokonaisuutena hyvin. Opiskelijapalautteesta saatiin hyvin kehittämissivinkkejä, verkkoluentojen toteutusta jatketaan ehdottomasti. Tärkeimpinä kehittämishaasteina syksyn 2011 toteutukselle on saada yhä enemmän koulutusohjelmia mukaan opintojakson toteutukseen omien ryhmien kanssa. Tärkeää olisi myös tavoittaa yhä useampi opiskelija opintojen sujuvalle etenemiselle olennaisia opiskelutaitoja opiskelemaan.

LÄHTEET

Alkuohjaus. 2010. Vaasan yliopiston Opintoasiat-yksikön www-materiaali alkuohjauksesta. Viitattu 10.4.2010. www.uwasa.fi/opintoasiat/ohjaus/alkuohjaus/.

Ansela, M., Haapaniemi, T. & Pirttimäki, S. 2005. Yliopisto-opiskelijan hops-ohjaajan opas. Kuopion yliopisto, oppimiskeskus.

Eerola, S. & Vadén, T. 2005. Vailla punaista lankaa – vai vailla kysymystä? Teoksessa Ohjaus yliopiston oppimisympäristöissä. Toim. A-R. Nummenmaa, M. Lairio, V. Korhonen, & S. Eerola. Ohjaus yliopiston oppimisympäristössä. Tampere University Press, 75–84.

Ei paikoillanne, vaan valmiit, hep! 2010. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:11. Opetusministeriö, Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto. Viitattu 20.3.2011.
www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2010/liitteet/tr11.pdf?lang=fi

Eriksson, I. & Mikkonen, J. 2003a. Ohjausko yliopiston keskeinen tehtävä? Teoksessa Opiskelun ohjaus yliopistossa. I. Eriksson ja J. Mikkonen (toim.). Helsinki: Edita Publishing Oy, 9–17.

Eriksson, I. & Mikkonen, J. 2003b. Opiskelijat ja opiskelu yliopistossa. Teoksessa Opiskelun ohjaus yliopistossa. I. Eriksson ja J. Mikkonen (toim.). Helsinki: Edita Publishing Oy, 18–34.

Eriksson, I., Mikkonen, J. & Jyry, P. 2003c. Mitä on opintojen ohjaus yliopistossa? Teoksessa Opiskelun ohjaus yliopistossa. I. Eriksson ja J. Mikkonen (toim.). Helsinki: Edita Publishing Oy, 35–54.

Haapaniemi, T. & Voutilainen, U. 2004. Ohjauksen merkitys opintojen edistäjänä. Teoksessa Tuutorointi opintojen edistäjänä. T. Haapaniemi, U. Voutilainen ja M. Tiainen (toim.). Kuopion ja Joensuun yliopistojen ja Lappeenrannan teknillisen yliopiston loppuraportti OpOke-hankkeessa. Kuopion yliopiston julkaisuja F. Yliopistotiedot 35, 13–20.

Hallintojohtosääntö. 2010. Itä-Suomen yliopisto. Päivitetty 28.10.2010.

Ikonen, S-P. & Ketola, S. 2006. Laadukkaan alkuohjauksen lähtökohdat – suunnitelmasta käytäntöön. Teoksessa Laatuakökulmia yliopisto-opiskelijan hopsiin. M. Ansela, T. Haapaniemi ja J. Jäntti (toim.). Kuopio, Kuopion yliopisto, oppimiskeskus, 96–116.

Koski, T. 2001. Akateemisen opiskelutaidot 2 ov verkkokurssi. Teoksessa Ohjaus – opiskelun voimavara. U. Voutilainen ja T. Haapaniemi (toim.). Joensuun, Kuopion ja Oulun yliopistojen ja Lappeenrannan teknillisen korkeakoulun opiskelijaohjaushankkeen ensimmäisen toimintavuoden raportti. Kuopion yliopiston julkaisuja F. Yliopistotiedot 27, 68–73.

Kujala, J. 2009. Opiskelukykyä ja yhteisöllisyyttä. Opiskelukyvyn edistämisen suositukset yliopistoille. Helsinki: Art-print.

Kunttu, K., Huttunen T. 2009. Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2008. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön tutkimuksia 45. Helsinki: Ylioppilaiden terveydenhuoltosäätiö. Viitattu 26.4.2011. www.yths.fi/filebank/582-Tutkimus_2008_verkkoon.pdf.

Kurri, E. 2006. Opintojen pitkittymisen dilemma. Tutkimus opintojen sujumattomuustekijöistä yliopistoissa ja niihin vaikuttamisen keinoista. Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs 27/20106. Helsinki: Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs.

Lairio, M. & Nummenmaa, A-R. 2005a. Moniääninen ohjaus. Teoksessa Ohjaus yliopiston oppimisympäristöissä. Toim. A-R. Nummenmaa, M. Lairio, V. Korhonen, & S. Eerola. Ohjaus yliopiston oppimisympäristössä. Tampere University Press, 9–14.

Lairio, M. & Penttinen, L. 2005b. Kohti uutta ohjauskulttuuria. Teoksessa Ohjaus yliopiston oppimisympäristöissä. Toim. A-R. Nummenmaa, M. Lairio, V. Korhonen, & S. Eerola. Ohjaus yliopiston oppimisympäristössä. Tampere University Press, 19–43.

Lairio, M. & Penttinen, L. 2005c. Uuden ohjauskulttuurin haasteita korkea-asteen ohjauksen täydennyskoulutukseen – kokemuksia koulutusinterventiosta. Toim. A-R. Nummenmaa, M. Lairio, V. Korhonen, & S. Eerola. Ohjaus yliopiston oppimisympäristössä. Tampere University Press, 231–250.

Lairio, M. & Puukari, S. 2000d. Ohjaus- ja neuvontapalvelut yliopistoissa. Teoksessa Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2. Ohjauksen toimintakentät. J. Onnismaa, H. Pasanen & T. Spangar (toim.). Opetus 2000 sarja. Jyväskylä. PS-Kustannus, 160–179.

Laitinen, K., Pekonen, E. & Pirttimäki, S. 2009. Hopskäytäntöjen nykytilanne - hopsohjaajien näkemyksiä tutkintouudistuksen tavoitteiden toteutumisesta. Oppimiskeskus, Kuopion yliopisto.

Lavikainen, L. 2010. Opiskelijan ammattikorkeakoulu 2010. Tutkimus ammattikorkeakouluopiskelijoiden koulutuspoluista, koulutuksen laadusta ja opiskelukyvystä. Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs 35/2010. Helsinki: Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs. Viitattu 27.4.2011. www.otus.fi/images/julkaisut/opiskelijan_amk2010.pdf.

Levander, L., Kaivola, T. & Nevgi, A. 2003. Opiskelijan ohjaaminen. Teoksessa Yliopisto- ja korkeakouluopettajan käsikirja. S.Lindblom-Yläne ja A. Nevgi (toim.). Helsinki: WSOY, 171–202.

Lähteenoja, S. 2010. Uusien opiskelijoiden integroituminen yliopistoon. Uusien Sosiaalipsykologinen näkökulma. Helsinki: Helsingin yliopiston sosiaalipsykologian oppiaine. Väitöskirja. Sosiaalipsykologian tutkimuksia 23. Viitattu 20.3.2011. www.doria.fi/bitstream/handle/10024/52557/uusienop.pdf?sequence=2.

Nummenmaa, A-R. 2005a. Ohjauksen osaaminen ja moniammatillinen osaaminen. Teoksessa Ohjaus yliopiston oppimisympäristöissä. Toim. A-R. Nummenmaa, M. Lairio, V. Korhonen, & S. Eerola. Ohjaus yliopiston oppimisympäristössä. Tampere University Press, 221–229.

Nummenmaa, A-R & Lairio M. 2005b. Moniääninen ohjaus. Teoksessa Ohjaus yliopiston oppimisympäristöissä. Toim. A-R. Nummenmaa, M. Lairio, V. Korhonen, & S. Eerola. Ohjaus yliopiston oppimisympäristössä. Tampere University Press, 9-14.

Nummenmaa, A-R., Lairio, M., Korhonen, V., & Eerola S. (toim.). 2005c. Ohjaus yliopiston oppimisympäristössä. Tampere University Press.

Onnismaa, J. 2007. Ohjaus- ja neuvontatyö. Aikaa, huomiota ja kunnioitusta. Helsinki: Gaudeamus.

Opintojen keskeyttämisen vähentämisen toimenpideohjelma. Keskustelumuistio 8.2.2007. 2007. Opetusministeriön monisteita 2007:2. Opetusministeriö, Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto. Viitattu 20.3.2011.

www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2007/liitteet/opm_monisteita_2.pdf?lang=fi.

Pitkänen, S.H. 2010. Miten menee fuksit 2009–2010? Itä-Suomen yliopisto. Oppimiskeskus. Viitattu 26.4.2011. www.uef.fi/c/document_library/get_file?uuid=a57c611c-4dc3-4d24-bcf2-db564c9f3abe&groupId=24100

Pylkkänen K. & Repo E. 2006. Palauttaako terapia menetetyn opiskelukyvyn. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön tutkimuksia 42.

Räsänen, N. 2009. Promoting academic study skills at the University of Kuopio. EDU-LEARN09 Proceedings CD, ISBN 978-84-612-9802-0. Barcelona, Spain.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2006. Opiskeluterveydenhuollon opas. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2006:12. Helsinki. Viitattu 26.4.2011. www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3574.pdf

Säntti, J. 1999. Opiskelukyvyn jäljillä. Helsinki: Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus. Helsinki. Viitattu 26.4.2011. www.otus.fi/Otus_15_1999.pdf.

Suntioinen, S. & Karjalainen, K. 2010. Itä-Suomen yliopiston päälätkäsikirja 2.0. Itä-Suomen yliopisto.

Tulevaisuuden yliopisto ajassa. Itä-Suomen yliopiston strategia. 2010. Itä-Suomen yliopisto. Viitattu 26.4.2011. www.uef.fi/c/document_library/get_file?uuid=9ceac5b8-ad5f-498a-8ecc-7f449a0f4cad&groupId=10128&p_l_id=22813.

Vehviläinen, S., Heikkilä, A., Mikkonen, J. & Nieminen, J. 2009. Ohjaus yliopistossa. Teoksessa Yliopisto-opettajan käsikirja. S. Lindblom-Ylänne ja A. Nevgi (toim.). WSOYpro OY 2009, 319–333.

Voutilainen, U. & Haapaniemi, T. 2001a. Ohjauksella opiskelun hallintaan. Teoksessa Ohjaus – opiskelun voimavara. U. Voutilainen ja T. Haapaniemi (toim.). Joensuun, Kuopion ja Oulun yliopistojen ja Lappeenrannan teknillisen korkeakoulun opiskelija-ohjaushankkeen ensimmäisen toimintavuoden raportti. Kuopion yliopiston julkaisuja F. Yliopistotiedot 27, 17–24.

Voutilainen, U., Haapaniemi, T. & Ikäheimonen, K. 2001b. Millä eväillä ohjauksoikeuksiin. Teoksessa Ohjaus – opiskelun voimavara. U. Voutilainen ja T. Haapaniemi (toim.). Joensuun, Kuopion ja Oulun yliopistojen ja Lappeenrannan teknillisen korkeakoulun opiskelijaohjaushankkeen ensimmäisen toimintavuoden raportti. Kuopion yliopiston julkaisuja F. Yliopistotiedot 27, 97–112.

Vuorinen, R. 2004. Ohjauksen arviointi OECD:n ja Euroopan Unionin jäsenmaissa 2001–2004. Teoksessa Ohjaus ammattina ja tieteenalana 3. Ohjaustyön välineet. J. Onnismaa, H. Pasanen & T. Spangar (toim.). Opetus 2000 sarja. Jyväskylä. PS-Kustannus, 288–304.

Vuorinen, R., Karjalainen, M., Mylly, H., Talvi, U., Uusi-Rauva, E. & Holm, K. 2005. Opintojen ohjaus korkeakouluissa – seuranta 2005. Korkeakoulujen arviointineuvoston verkkojulkaisu 5:2005. Helsinki: Korkeakoulujen arviointineuvosto. Viitattu 26.4.2011. www.kka.fi/files/197/KKA_0505V.pdf.

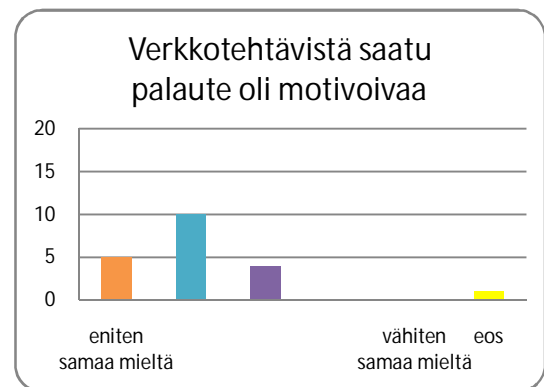
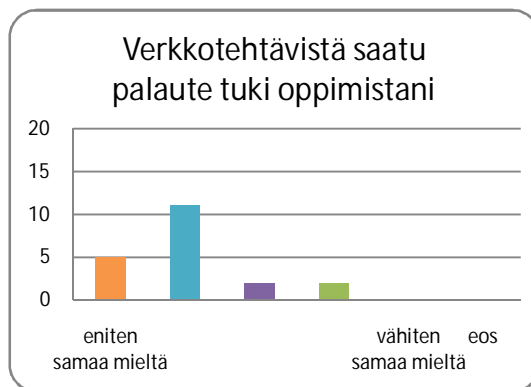
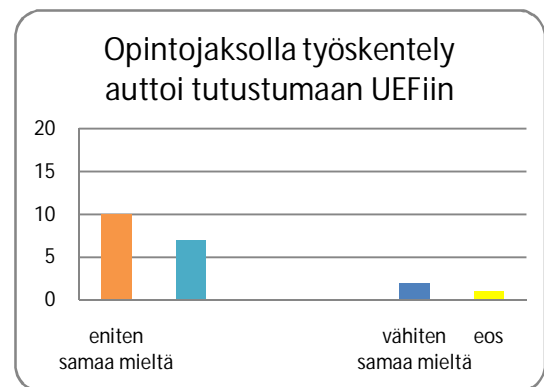
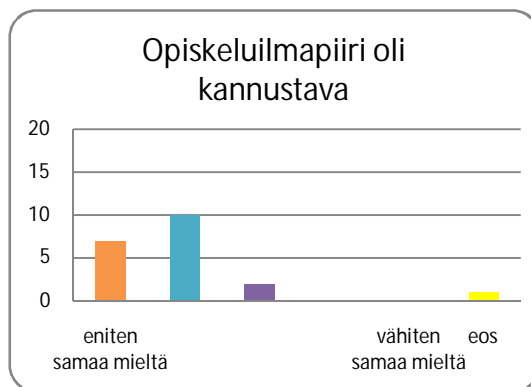
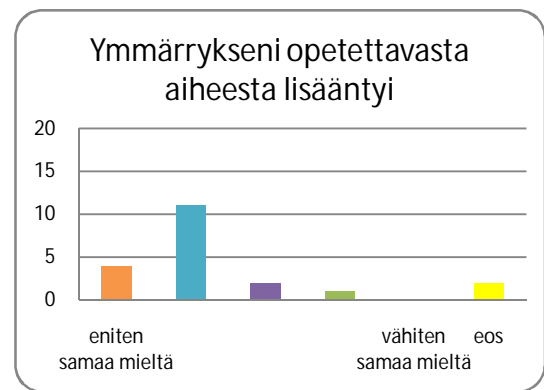
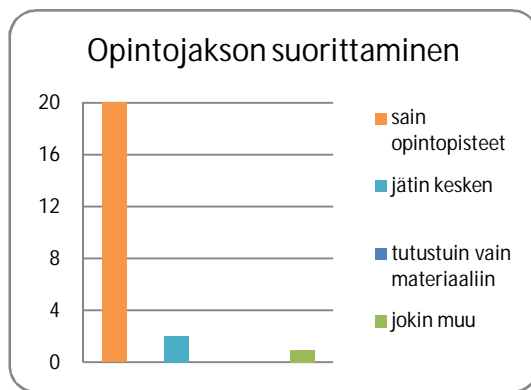
Vuorinen, R. & Sampson, J.P. 2000. Ohjaus opintojen suunnittelun ja arvioinnin tukena – strategisia kysymyksiä. Teoksessa Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2. Ohjauksen toimintakentät. J. Onnismaa, H. Pasanen & T. Spangar (toim.). Opetus 2000 sarja. Jyväskylä. PS-Kustannus, 46–69.

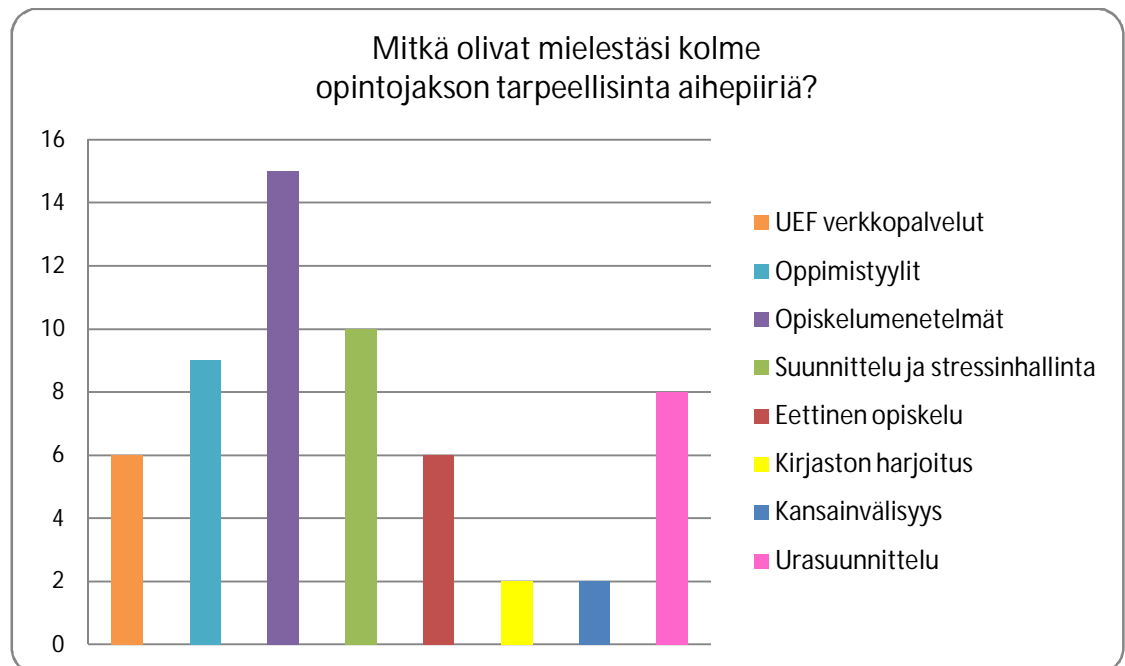
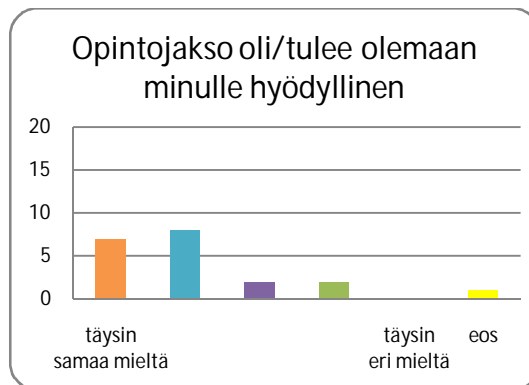
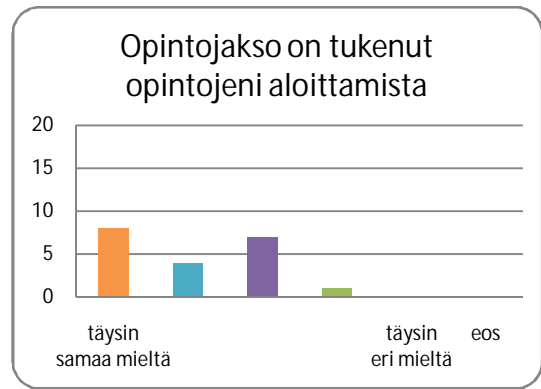
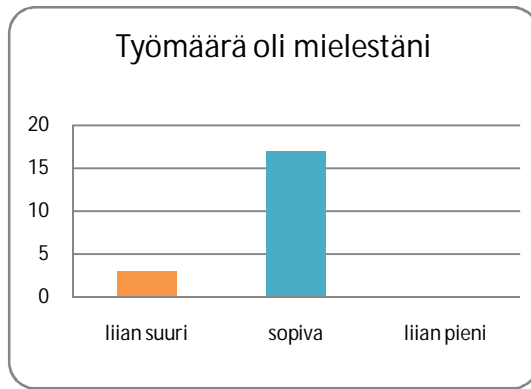
Yliopistolaki 558/2009. Finlex ajantasainen säädöstietopankki. Viitattu 19.3.2011. www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090558

LIITTEET

Liite 1. Akateemisen opiskelun taidot -opintojakson palautekooste
2010

Akateemisen opiskelun taidot -opintojakso (2 op) järjestettiin syyslukukaudella 2010. Opintojaksolle ilmoittautui n. 60 opiskelijaa, joista 40 suoritti opintojakson. Opintojaksopalautteeseen vastasi 53 % opintojakson suorittaneista opiskelijoista sekä muutama opintojakson keskeyttänyt opiskelija

Lisäksi avoimet kysymykset:

- Millaisia parannus- ja kehittämisehdotuksia sinulla on opintojaksolle? Mitä olisit vielä halunnut oppia?
- Mielipiteesi toteutustavasta? Miten koit verkkoluennot/verkossa opiskelun? Ovatko kampuskohtaiset luennot tarpeen?